

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in Maasdiel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren':
Archeologiebeleid gemeente Maasdiel 2013-2016

RAAP

Archeologisch Adviesbureau

C
U
L
T
U
R
H
I
S
T
O
R
I
E

6500 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

750 na Chr.

1650 na Chr.



RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in Maasdriel

**Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren':
Archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016**

drs. J. Breimer



Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Maasdiel

Titel: Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdiel. Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdiel 2013-2016

Status: eindversie

Datum: 8 februari 2013

Auteur: *drs. J. Breimer*

Projectcode: MAWV

Bestandsnaam: RA2502_MAWV_deel_2.indd

Projectleider: *E. Goossens MA*

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie: gemeente Maasdiel

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2013

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Uitgangspunten	7
1.3 Leeswijzer	8
2 Wettelijk kader	9
2.1 Verdrag van Malta	9
2.2 Wet op de archeologische monumentenzorg	10
3 Taken en bevoegdheden van Rijk, provincie en gemeenten	13
3.1 Taken en bevoegdheden Rijk	13
3.2 Taken en bevoegdheden Provincie	14
3.3 Taken en bevoegdheden gemeenten	14
4 Archeologie en ruimtelijke ordening	15
4.1 Structuurvisieniveau	15
4.2 Bestemmingsplanniveau	15
4.3 Vergunningsniveau	17
5 Gemeente Maasdriel als bevoegd gezag	21
5.1 Archeologisch onderzoek: proportionaliteit	21
5.2 Vrijstellingsgrenzen	22
5.3 Te nemen besluiten door de gemeente Maasdriel	27
5.4 Kennisagenda Archeologie Rivierengebied	28
5.5 Amateurarcheologen	28
5.6 Eigendom	29
6 Organisatie en verbreding publieksaandacht	31
6.1 Uitvoering beleid	31
6.2 Handhaving	31
6.3 Evaluatie van het gevoerde archeologiebeleid	32
6.4 Verbreding publieksaandacht voor archeologie	32
6.5 Hoe kan meer publiek bereikt worden?	32
6.5 Versterk de economie: gebruik het potentieel van de archeologie	33

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

7 Overige beleidsonderwerpen	35
7.1 Bodemsaneringen	35
7.2 Kassenproblematiek	35
7.3 Grondwaterpeilverlagingen	36
7.4 Archeologiesparend bouwen	36
7.5 Archeologie en de Tweede Wereldoorlog	37
8 Financiën	39
8.1 Kunnen deze kosten gedekt worden?	39
8.2 Andere financiële aspecten	40
9 Actiepunten	43
Literatuur	45
Gebruikte afkortingen	49
Verklarende woordenlijst	50
Overzicht van figuren en bijlagen	51
Bijlage 1: Voorbeeldplanregels	53
Bijlage 2: Beleid	75
Bijlage 3: Wettelijk kader	85

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Maasdriel gaat binnenkort archeologiebeleid vaststellen. Hiermee voldoet de gemeente aan de archeologische voorschriften uit de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten die de omgang met het bodemarchief in Nederland vastleggen. Deze voorschriften zijn vanaf september 2007 in de Monumentenwet 1988 opgenomen door de inwerkingtreding van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz).

Op woensdag 10 oktober 2012 is in de commissie Ruimte de "*Achtergrond- en uitgangspunten-notitie voor op te stellen archeologiebeleid gemeente Maasdriel*" besproken. De commissie heeft aangegeven haar archeologiebeleid vorm en inhoud te willen langs de 'maximaal minimaalste' weg,¹ met andere woorden: het archeologiebeleid moet voldoen aan de wettelijke vereisten maar daarnaast moet het zo min mogelijk obstakels opleveren voor de gemeente en vergunning-aanvragers.

Het hieronder opgestelde beleid is zoveel als mogelijk vorm gegeven langs deze, door de politiek van Maasdriel, aangegeven richting. Deze nota dient *niet* gelezen te worden als een stappenplan dat de gemeente Maasdriel gaat implementeren, maar geeft inzicht in wat er allemaal kan spelen voor de gemeente als verantwoordelijke lokale overheid voor het Maasdrielse bodemarchief. Aan het eind van de nota is aangegeven wat de concrete beslissingen zijn die uit deze nota voortvloeien en waarmee de gemeente Maasdriel haar beleid dus vaststelt.

1.2 Uitgangspunten

Gemeentelijk archeologiebeleid dient te voldoen aan de uitgangspunten uit de Monumentenwet 1988. Ook voor het gemeentelijk archeologiebeleid van de gemeente Maasdriel gelden daarom de volgende uitgangspunten:

- archeologische resten zoveel mogelijk in de bodem bewaren en alleen opgraven als behoud in de bodem (*in situ*) niet mogelijk is;
- de relatie tussen archeologie en ruimtelijke ordening (figuur 1) versterken zodat behoud van het bodemarchief onderdeel wordt van het planologische besluitvormingsproces;
- bodemverstoorders betalen archeologisch vooronderzoek en mogelijke opgravingen en zijn hiervoor operationeel verantwoordelijk.

¹ Met deze woorden drukte de Raad van de gemeente Maasdriel in de Commissievergadering Ruimte d.d. 10 oktober 2012 haar wens uit langs welke weg het archeologiebeleid in de gemeente Maasdriel vorm zou moeten krijgen.

1.3 Leeswijzer

Archeologiebeleid van een gemeente omvat verschillende componenten. Het eerste deel betreft de inbedding in de ruimtelijke ordening (hoofdstuk 4). De gemeente Maasdriel is daarnaast bevoegd gezag en stelt bijvoorbeeld de eisen vast waaraan onderzoek moet voldoen en beoordeelt het uitgevoerde onderzoek (hoofdstuk 5). Bij nieuw beleid is het ook goed om stil te staan bij de organisatorische aspecten (hoofdstuk 6). De financiële aspecten van archeologiebeleid komen aan de orde in hoofdstuk 7. De concrete beslispunten die uit deze nota voortvloeien, zijn te lezen aan het eind van de nota in hoofdstuk 8. Alvorens in te gaan op de verschillende onderdelen van het gemeentelijk archeologiebeleid volgt in hoofdstuk 2 eerst een duiding van het wettelijke kader op basis waarvan de gemeente Maasdriel haar archeologiebeleid opstelt. In het daarna volgende hoofdstuk 3 staan de verschillende bevoegdheden van het Rijk, provincie en gemeenten beschreven. Voorbeeldplanregels voor de gemeente Maasdriel zijn verwoord in bijlage 1. Een uitgebreide toelichting op het wettelijke kader en het beleidskader is te lezen in de bijlagen 2 en 3.



Figuur 1. "Van het eertijds belangrijke, doch in het eerste kwart der 19e eeuw afgebroken Slot te Hedel is het omgrachte kasteelemplacement, waarop thans de R.K. Kerk staat, overgebleven" (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed; bron foto: Wikimedia).

2 Wettelijk kader

Het archeologiebeleid dat op gemeentelijk niveau dient te worden uitgevoerd, wordt gestuurd door het beleid en de wet- en regelgeving op hoger niveau. Voor het gemeentelijk archeologiebeleid is met name de Wamz van belang. Deze wet regelt de zorg voor ons bodemarchief en is de vertaling van het Verdrag van Malta, dat Nederland in 1992 ondertekende. Deze wet is inmiddels opgenomen in de Monumentenwet 1988 en enkele ruimtelijke ordeningswetten, waaronder de Wro.

2.1 Verdrag van Malta

Het Europese verdrag betreffende de bescherming van het archeologische erfgoed is in 1992 in Valletta (Malta; figuur 2) ondertekend door de ministers van Cultuur van de landen aangesloten bij de Raad van Europa. Dit verdrag wordt ook wel het Verdrag van Malta genoemd. Het Verdrag van Malta heeft als doel archeologische resten in Europa te beschermen als onvervangbaar onderdeel van het culturele erfgoed (artikel 1). Het accent ligt op het streven naar het behoud en beheer van archeologische resten in de bodem en op het zoveel mogelijk beperken van (de noodzaak van) archeologische opgravingen (artikel 2). Het verdrag bepaalt dat archeologie voortaan expliciet bij de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen moet worden meegewogen. Waar mogelijk dienen de archeologische resten te worden ontzien (behoud *in situ*). Wanneer bescherming en inpassing van archeologisch waardevolle terreinen niet mogelijk blijkt, zal de historische informatie door middel van archeologisch onderzoek moeten worden veiliggesteld (behoud *ex situ*). Om deze doelstelling te bereiken, moet het archeologische belang volledig erkend worden in planologische besluitvormingsprocessen (artikel 5).



Figuur 2. In de hoofdstad Valletta (Malta) werd in 1993 door landen aangesloten bij de Raad van Europa de Conventie ter bescherming van het Europese archeologische erfgoed ondertekend (bron foto: Wikipedia).

De veroorzaker van de bodemverstoring is verantwoordelijk voor het vroegtijdig (laten) uitvoeren van archeologisch onderzoek en de financiering daarvan (het 'veroorzaker-betaalt-principe'; artikel 6). Onderzoek moet worden uitgevoerd door deskundigen en worden afgesloten met een schriftelijke wetenschappelijke verslaglegging (artikel 7). Een informatieplicht is vastgelegd in de vorm van verplichte uitwisseling van informatie en het actueel houden van een databank met archeologische gegevens (artikelen 7 en 8). Het verdrag verplicht ook voorlichting aan het publiek en publiekgerichte ontsluiting van archeologische resten om bij het publiek meer begrip te ontwikkelen voor het belang van het archeologische erfgoed (artikel 9).

2.2 Wet op de archeologische monumentenzorg

Sinds september 2007 is de Wamz van kracht, waarin concreet invulling is gegeven aan het Verdrag van Malta. Het betreft onder meer een herziening van de Monumentenwet 1988 en sluit daarom zoveel mogelijk aan op bestaande wet- en regelgeving (figuur 3).



Figuur 3. Brochure van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten ter introductie van de in 2007 tot stand gekomen Wet op de Archeologische Monumentenzorg (bron foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Doelstelling van de Wamz is archeologische resten waar nodig te beschermen, zonder meer maatschappelijke lasten in het leven te roepen dan strikt noodzakelijk is. Vergeleken met de doelstelling van het Verdrag van Malta kent de Monumentenwet dus een nuancering. De wetgever heeft namelijk aangegeven dat de bescherming van archeologie proportioneel dient te zijn. Dit geeft ruimte voor een belangenafweging.

De uitgangspunten van de herziene monumentenwetgeving sluiten veelal aan bij het Verdrag van Malta. Zo wordt veel waarde gehecht aan behoud en beheer in de bodem en verbetering van de informatievoorziening over het cultureel erfgoed. Ook het 'veroorzaker-betaalt-principe' is integraal overgenomen. Meest relevant voor de gemeente is de verankering van de archeologie in de bestemmingsplannen en het feit dat het bevoegd gezag ten aanzien van de omgang met het bodemarchief in de meeste gevallen bij de gemeentelijke overheden is komen te liggen.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

In de wet is vastgelegd dat gemeenten bij (op)nieuw vast te stellen bestemmingsplannen en beheersverordeningen rekening dienen te houden met niet alleen de bekende maar ook met de te verwachten archeologische resten. De Archeologische Monumenten Kaart (AMK; Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2010), de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW; Deeben, 2008) en de Atlas Gelderland kunnen daarbij als toetsingskader dienen. Nadeel van deze kaarten is dat de kaartschaal voor gemeentelijk niveau te grof is om mee te werken. Een gedetailleerde gemeentespecifieke archeologische beleidskaart, gebaseerd op een archeologische waarden- en verwachtingenkaart, is dan ook onmisbaar. De gemeente Maasdriel heeft er daarom voor gekozen een dergelijk kaart te laten opstellen. Omdat deze kaart niet in het ruimtelijke ordeningsproces valt te gebruiken, heeft de gemeente Maasdriel er ook voor gekozen een archeologische beleidskaart te laten opstellen. Op deze kaart is gemakkelijk te zien waar de gemeente Maasdriel een archeologische onderzoeksplicht oplegt en waar niet. Beide kaarten zijn als losse kaartbijlagen bij deel 1 van deze nota opgenomen.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016



Figuur 4. Archeologisch (voor-)onderzoek maakt straks ook deel uit van het ruimtelijke ordeningsproces in Maasdriel (bron foto: gemeente Maasdriel).

3 Taken en bevoegdheden van Rijk, provincie en gemeenten

De invoering van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving heeft plaatsgevonden door het opstellen van de Wamz. Met deze wet is de Monumentenwet 1988 aangepast, alsmede de Ontgrondingenwet, de Woningwet, de Wet Milieubeheer en het Besluit ruimtelijke ordening. Er is voor gekozen om zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande regelgeving, om extra wet- en regelgeving te vermijden en om de integratie te bevorderen. In onderstaande paragrafen worden de taken en bevoegdheden die voortvloeien uit de Monumentenwet 1988 voor Rijk, provincie en gemeente kort toegelicht.

3.1 Taken en bevoegdheden Rijk

Het archeologisch rijksbeleid wordt in naam van de minister van OCW uitgevoerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Daar waar monumentale, archeologische of cultuurlandschappelijke waarden van nationaal of internationaal belang in het geding zijn, neemt de Rijksdienst het initiatief inzake behoud, bescherming, onderhoud en onderzoek. Het Rijk heeft samengevat de volgende bevoegdheden en taken:

- het Rijk kan gebieden aanwijzen tot beschermd (archeologisch) rijksmonument (Monumentenwet 1988, artikel 3, lid 1);
- het Rijk verleent een monumentenvergunning voor wijziging, afbraak of verwijdering (Monumentenwet 1988 artikel 11 e.v.) van een archeologisch rijksmonument;
- het Rijk verstrekt – na toetsing – de vergunningen aan opgravende instanties (artikel 45-48);
- het Rijk zorgt ervoor dat het archeologische belang wordt betrokken in rijksprojecten (Rijk als initiatiefnemer); grondslag hiervoor staat vermeld in visie en taken van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed;
- het Rijk heeft een wettelijke adviesrol bij projecten waarvoor een m.e.r. wordt opgesteld. De provincie zal, als zij bevoegd gezag is in de m.e.r.-procedure, in principe de adviezen van de m.e.r.-commissie overnemen; grondslag hiervoor vermeld in Wet Milieubeheer, artikelen 7.1- 7.43;
- het Rijk kan bepaald onderzoek aan een universiteit toewijzen in het kader van ondersteuning van wetenschappelijk onderwijs (Monumentenwet 1988, artikel 49);
- het Rijk dient een centraal archeologisch informatiesysteem (ARCHIS) in stand te houden (Monumentenwet 1988, artikel 55);
- de minister (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) kan werk stilleggen (Monumentenwet 1988, artikel 56) en betreding van terreinen opleggen (Monumentenwet 1988, artikel 57).

3.2 Taken en bevoegdheden Provincie

De provincie is bevoegd gezag bij de meeste ontgrondingen en moet als gevolg van de Ontgrondingenwet het archeologische belang toetsen en meewegen bij deze projecten. De provincie kan vanuit deze bevoegdheid verplichten tot archeologisch onderzoek (art. 3.3. ontgrondingenwet).

Bovendien heeft de provincie op grond van de Monumentenwet 1988 de bevoegdheid om archeologische attentiegebieden aan te wijzen. Attentiegebieden zijn gebieden die archeologisch waardevol zijn of naar verwachting archeologisch waardevol zijn, maar die binnen bestaande bestemmingsplannen onvoldoende worden beschermd. Indien een bepaald gebied door de provincie wordt aangewezen als attentiegebied, moet de gemeenteraad – binnen een door Provinciale Staten te stellen termijn – voor dit gebied een nieuw bestemmingsplan vaststellen (artikel 44). De provincie Gelderland maakt geen gebruik van deze bevoegdheid.

De provincie is verantwoordelijk voor de instandhouding van een depot en kan eisen stellen voor een verantwoorde en toegankelijke opslag. Op verzoek van een gemeente kan de provincie ook een gemeentelijk depot aanwijzen (artikel 51).

3.3 Taken en bevoegdheden gemeenten

Met de invoering van de Wamz is sprake van een verdere decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden. Gemeenten krijgen een kerntaak in de uitvoering van de archeologische monumentenzorg, zodat ze bij de ruimtelijke besluitvorming het archeologische belang zullen moeten afwegen samen met andere maatschappelijke belangen (figuur 4).

De artikelen 38 tot en met 43 van de Monumentenwet 1988 geven een overzicht van de belangrijkste verplichtingen die de gemeente heeft en de instrumenten die de gemeente hiervoor ten dienste staan.²

In bijgevoegde bijlagen zijn de belangrijkste beleidsontwikkelingen opgenomen (bijlage 2) en is het wettelijk kader nog eens nader toegelicht (bijlage 3).

² De Monumentenwet 1988 kan worden geraadpleegd via <http://wetten.overheid.nl>.

4 Archeologie en ruimtelijke ordening

Met het bodemarchief kan in iedere fase van planvorming rekening worden gehouden. Op structuurvisieniveau is dat in de rol van mede-ordenend principe, op bestemmingsplanniveau als mede-afwegingskader en op vergunningsniveau als toetsingskader. Hoe concreter een plan, hoe gedetailleerder de kennis over het archeologische bodemarchief moet zijn. In de volgende paragrafen wordt aangegeven welke werkwijzen gemeenten hanteren in de verschillende fasen van planvorming.

4.1 Structuurvisieniveau

Wanneer een gemeente haar toekomstige ruimtelijke ontwikkeling gaat vastleggen, houdt zij daarbij rekening met haar bodemarchief. Dat kan als inspiratiebron. De archeologische waarden op een bepaalde plek hebben namelijk een bijzonder (lokaal) verhaal te vertellen, dat onderdeel is van haar lokale identiteit (*genius loci*). Voor velen wordt de kwaliteit van de leefomgeving deels bepaald door de herkenbaarheid van deze lokale identiteit. In deze fase kan, bijvoorbeeld bij het opstellen van een strategisch beleidsdocument, de archeologie ook gebruikt worden voor de visie op de inrichting van een gebied voor een langere perioden.

Aansluitend op het Verdrag van Malta, de nu door het Rijk in gang gezette Modernisering van de Monumentenzorg (MoMo) en het provinciaal beleid wordt daarom in deze nota gesteld dat de archeologie (als onderdeel van de *genius loci*) een ruimtelijke kwaliteit is en daarmee mede-ordenend. Behoud van archeologische waarden in de bodem is daarbij het uitgangspunt.

Daarnaast is het van belang om in dit vroege stadium van de planvorming zicht te hebben op de financiële consequenties van bepaalde ontwikkelingen. Indien bij de planontwikkeling archeologische waarden en/of verwachtingen worden bedreigd, is inzicht in mogelijke kosten en de tijdsduur van eventueel archeologische (voor)onderzoek van belang. De archeologische waarden- en verwachtingenkaart en de beleidskaart zullen dienst doen als basisdocument in deze fase van planvorming. Archeologisch (voor)onderzoek is in deze fase niet noodzakelijk.

4.2 Bestemmingsplanniveau

Het centrale juridische beleidsinstrument is het bestemmingsplan. De gemeenteraad dient bij de vaststelling van een bestemmingsplan of een beheersverordening rekening te houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische resten.

De wijze van omgang met archeologie is afhankelijk van het type plan. Op hoofdlijnen bestaan er twee soorten plannen:

1. plannen met een concreet geplande bodemingreep;
2. plannen zonder concreet geplande bodemingrepen.

Ad. 1: Plannen met een concreet geplande bodemingreep

Wanneer in een gebied ontwikkelingen zijn gepland die niet voldoen aan het huidige bestemmingsplan, dient de bestemming van de gronden gewijzigd te worden. Het gaat dan om:

- ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen;
- het partieel herzien van bestemmingsplannen.

Archeologie is een facet dat mede-afgewogen wordt in de besluitvorming omtrent de ontwikkeling. We bevinden ons nu nog in de vroege fase van (concrete) planvorming en op dit moment is het mogelijk om het belangrijkste uitgangspunt van het Verdrag van Malta en de Monumentenwet 1988 te verwezenlijken, namelijk het streven naar het behoud van archeologische resten in de bodem en het zoveel mogelijk beperken van archeologische opgravingen.

De archeologische waarden- en verwachtingenkaart is in deze fase van planvorming van belang. Het geeft inzicht in de aanwezige en te verwachten archeologische sporen in het bodemarchief van Maasdriel; het raadplegen van de kaart geeft een indicatie of er archeologische vondsten te verwachten zijn. Afhankelijk van de planontwikkeling en het grondgebruik of de gronduitgifte heeft een gemeente twee keuzen:

- of men start/initieert archeologisch vooronderzoek om de waarden beter in kaart te brengen;
- of men besluit in het plan archeologische voorschriften op te nemen die verbonden worden aan de omgevingsvergunning.

In het eerste geval neemt een gemeente de archeologische (voor)onderzoekskosten op in de grondexploitatie, in het tweede geval belast men de kosten van onderzoek door aan de latere vergunningaanvrager(s). Vanuit archeologisch inhoudelijke optiek heeft het de voorkeur het archeologisch (voor)onderzoek zo vroeg mogelijk en zo integraal mogelijk uit te voeren. Een plangebied integraal onderzoeken heeft immers vaak meer waarde voor de archeologie dan een aantal kleine archeologische onderzoeken die voortvloeien uit de vergunningverlening. Op die wijze kan tevens optimaal rekening worden gehouden met de kosten en tijd die aan eventueel archeologisch onderzoek verbonden zijn. In het gemakkelijkste geval is er noch sprake van een archeologische waarde, noch van een archeologische verwachting en hoeven er geen verdere eisen gesteld te worden met betrekking tot de archeologie.

Indien uit het uitgevoerde archeologische vooronderzoek blijkt dat de resten behoudenswaardig zijn en bedreigd worden door de geplande ontwikkeling, worden ze meegewogen in de besluitvorming rondom de bestemmingswijziging. Uitkomst daarvan zal zijn het behoud van de archeologische resten op de locatie (planaanpassing, treffen van technische maatregelen) of behoud van de archeologische resten *ex situ* (archeologische opgraving). Bij de eerste uitkomst dient er wel een beschermingsregime in het bestemmingsplan opgenomen te worden. Dit betekent concreet dat de vindplaats aangeduid moet worden op de plankaart (dubbelbestemming). Aan deze dubbelbestemming dienen vervolgens planregels gekoppeld te worden waarin bouwen en aanleggen geregeld dient te worden.

Ad. 2: Plannen zonder concreet geplande bodemingrepen

Hier gaat het om het vaststellen van nieuwe bestemmingsplannen waarbij enkel de reeds bestaande situatie (zoveel) mogelijk wordt gehandhaafd. Het betreft dan een:

- actualisatie van een vigerend (of conserverend) bestemmingsplan; of
- het vaststellen van een beheersverordening.

Ook bij deze plannen dient rekening gehouden te worden met de eventueel aanwezige archeologische resten. Archeologisch vooronderzoek is voorafgaand aan de vaststelling echter niet noodzakelijk aangezien er geen concrete bodemingrepen gepland zijn. In deze fase volstaat het opnemen van een beschermingsregime in het bestemmingsplan. Dit betekent concreet dat de gebieden waar archeologische resten verwacht worden of zijn vastgesteld een plek krijgen op de plankaart (dubbelbestemming). Aan deze dubbelbestemming worden vervolgens planregels gekoppeld waarin bouwen en aanleggen geregeld wordt. De beleidskaart, met daarop aangegeven oppervlaktematen (in m²) en dieptematen (in cm) gedifferentieerd voor bepaalde gebieden in de gemeente Maasdriel, vormt de basis voor deze planregels.

4.3 Vergunningsniveau

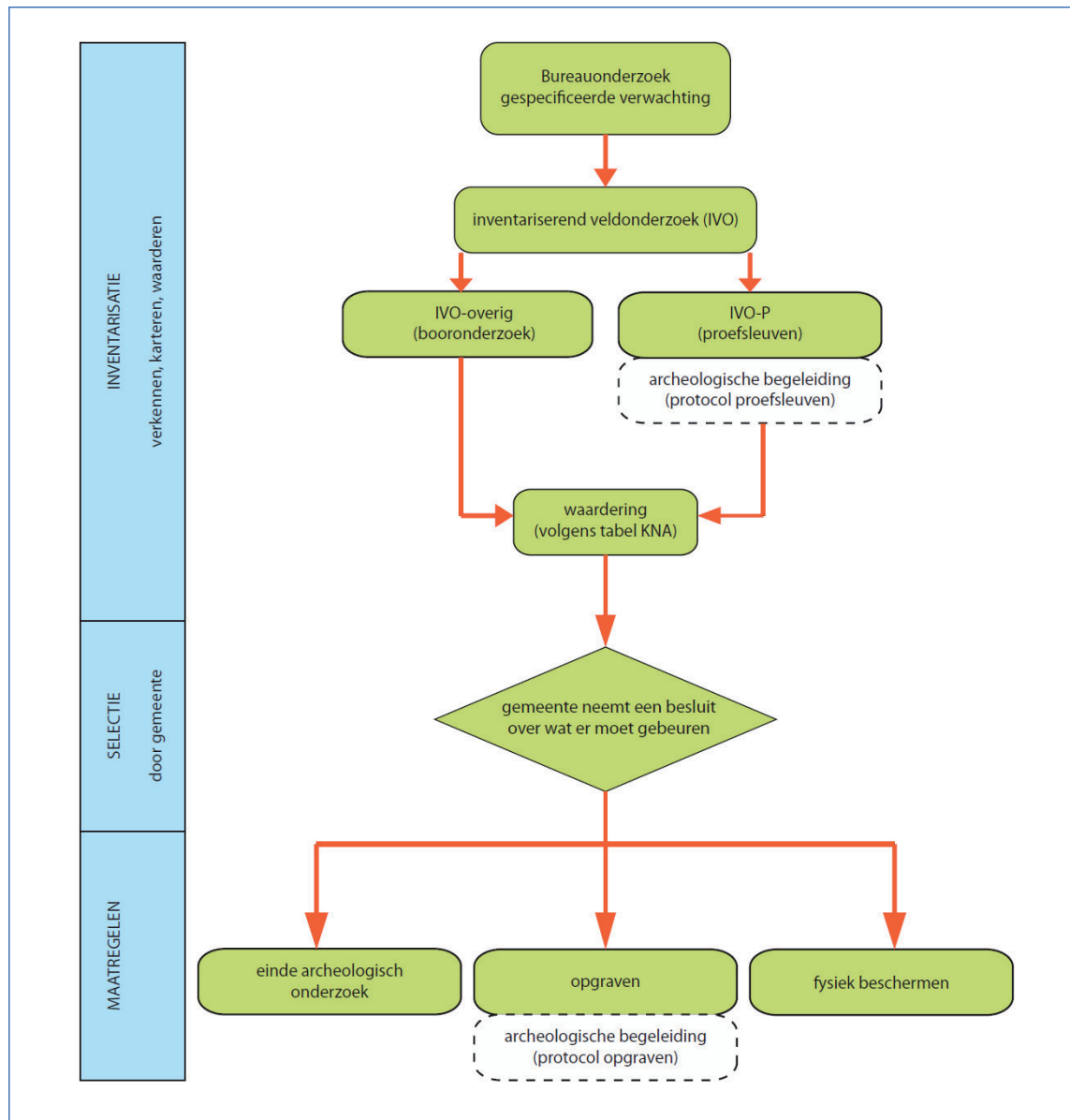
Als straks het archeologiebeleid is vastgesteld, zullen de voorgestelde planregels worden opgenomen in de nieuwe bestemmingsplannen en, als de gemeente daartoe ook besluit, in beheersverordeningen. Het bestemmingsplan (en de beheersverordening) worden daarmee straks ook het archeologische toetsingskader voor vergunningaanvragen. Op basis van de beleidskaart krijgen gebieden straks in de verbeelding bij het bestemmingsplan (of een beheersverordening) een Waarde-Archeologie 1, Waarde-Archeologie 2, etc. Gebieden zonder archeologische betekenis krijgen geen Waarde-Archeologie toegekend. Bij een provinciaal inpassingsplan is niet de gemeente, maar de provincie het bevoegde (archeologische) gezag.

Indien werkzaamheden gepland worden binnen een gebied met 'Waarde-Archeologie', dient bepaald te worden of deze een bedreiging vormen voor eventuele archeologische resten. Op basis van de diepte van de bodemingreep en de oppervlakte van de ingreep kan het vervolgtraject bepaald worden. Zijn de verstoringen groter dan de door de gemeente vastgestelde onderzoeksgrenzen, dan zal onderzoek noodzakelijk zijn. Archeologisch vooronderzoek moet uitwijzen of er zich archeologische resten in het gebied bevinden, waar deze zich bevinden en of deze resten behoudenswaardig zijn. Het door het bevoegd gezag goedgekeurde rapport dient bij de vergunningaanvraag te worden ingediend.

Indien de resten behoudenswaardig blijken te zijn, wordt aan de omgevingsvergunning één van de volgende voorschriften verbonden:

- de verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor monumenten in de bodem kunnen worden behouden;
- de verplichting tot het doen van opgravingen;
- de verplichting de activiteit die tot bodemverstoring leidt te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

Welk soort archeologisch onderzoek moet nu wanneer worden ingezet en wanneer is er voldoende onderzoek uitgevoerd? Het proces van archeologisch onderzoek is opgebouwd uit verschillende stappen en wordt aangeduid als de AMZ-cyclus. In figuur 5 is deze fasering schematisch weergegeven.



Figuur 5. Proces van archeologisch onderzoek.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

De AMZ-cyclus is opgebouwd uit verschillende onderzoeksmodules die qua zwaarte en intensiteit van onderzoek van licht naar zwaar verlopen. Deze opzet is gekozen om na het uitvoeren van elke onderzoeksmodule te kunnen beslissen of aanvullend (zwaarder, intensiever) onderzoek noodzakelijk is of dat er genoeg gegevens zijn verzameld. Vaststellen wanneer er voldoende onderzoek heeft plaatsgevonden, is afhankelijk van de resultaten van het onderzoek en van de aard en omvang van de geplande ingrepen. Soms kan een globale indruk van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden door het uitvoeren van een bureauonderzoek al voldoende zijn voor het in- of aanpassen van de geplande ingrepen. In andere gevallen echter zal wel heel nauwkeurig (bijvoorbeeld d.m.v. proefsleuvenonderzoek) de aard, omvang, datering en diepteligging van archeologische waarden moeten worden vastgesteld alvorens de gemeente kan besluiten of aanpassing van de plannen haalbaar is of dat moet worden overgegaan tot een opgraving. Dit is een kwestie van belangenafweging. Uitgangspunt van het archeologisch beleid is behoud *in situ*, dus behoud van de in de bodem aanwezige archeologische sporen. Planaanpassing kan dan worden overwogen. Gegeven echter de ruimtedruk in Nederland en de geringe mogelijkheden om geplande bebouwing op een andere locatie te realiseren, is planaanpassing lang niet altijd mogelijk.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

5 Gemeente Maasdriel als bevoegd gezag

Met enige regelmaat zal het nodig zijn dat in het kader van ruimtelijke plannen archeologisch vooronderzoek moet worden verricht. Deze onderzoeken dienen uitgevoerd te worden door bureaus die in het bezit zijn van een door het ministerie van OCW verstrekte opgravingsvergunning. De gemeente heeft echter de regie en is bevoegd gezag. Dit betekent dat de gemeente bepaalt in welke gevallen onderzoek nodig is (vrijstellingsgrenzen), zelf een beslissing neemt over de resultaten van de onderzoeken met betrekking tot vervolgonderzoek (selectiebesluit) en aanvullende eisen kan stellen aan de uit te voeren onderzoeken. In dit hoofdstuk komen nut en noodzaak van archeologisch onderzoek, de vrijstellingsgrenzen (voor onderzoek) en de besluitvorming aan bod.

5.1 Archeologisch onderzoek: proportionaliteit

Uitgangspunt is dat alleen archeologisch onderzoek hoeft te worden uitgevoerd in de gebieden waar verstoring van mogelijke archeologische resten plaatsvindt (bijvoorbeeld door saneringen, ontgravingen, waterpeilverlagingen, etc.). Om te kunnen bepalen of een ingreep daadwerkelijk een bedreiging vormt, is het ook van belang dat men (bij voorkeur zo nauwkeurig mogelijk) weet wat de diepteligging is van archeologische vondstlagen.

Het stellen van ondergrenzen levert het risico op dat belangrijke, nog niet bekende archeologische waarden bij ruimtelijke ontwikkelingen worden aangetroffen zonder dat archeologisch vooronderzoek heeft plaatsgevonden (toevalsvondsten). Vondsten gedaan tijdens planuitvoering vallen onder de wettelijke meldingsplicht (artikel 53 Monumentenwet). De gemeente laat in zo'n geval de behoudenswaardigheid vaststellen. De initiatiefnemer kan niet worden gedwongen om aan mogelijke opgravingskosten mee te betalen. Hij heeft immers voldaan aan de door de gemeente gestelde archeologische voorschriften. In de praktijk wordt vaak in goed overleg met de initiatiefnemer een plan opgesteld om deze vondsten zo goed mogelijk te documenteren en te bergen. De eisenstellende overheid is in dat geval verantwoordelijk voor de kosten. Ook om die reden is het zinnig om de ondergrenzen zo goed mogelijk te beredeneren, zodat de kans op toevalsvondsten beperkt wordt. Het risico van archeologische toevalsvondsten wordt met nieuw beleid niet groter, wel inzichtelijker. In de periode voor het opstellen van archeologiebeleid bestond dit risico immers ook al.

Men moet zich er overigens van bewust zijn dat een voor de archeologie verstorende bodemingreep niet altijd graafwerkzaamheden met zich meebrengt. Het verlagen van het grondwaterpeil, het slaan van heipalen of het storten van grond zijn voorbeelden van ingrepen waarbij niet direct wordt gegraven, maar die indirect wel schadelijk kunnen zijn voor archeologische waarden: namelijk verdrukking en verdroging van archeologische lagen. Verdroging bijvoorbeeld is schadelijk voor het behoud van organische resten, zoals houten palen van een woning, vondsten van leer, bot, etc.

5.2 Vrijstellingsgrenzen

In de Monumentenwet 1988 is vastgelegd dat 'projecten' tot 100 m² zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. De gemeenteraad kan echter een hiervan afwijkende andere oppervlakte vaststellen (artikel 41a). De gemeente Maasdriel maakt, evenals alle andere gemeenten in Nederland (figuur 6), gebruik van deze mogelijkheid en stelt met haar beleidskaart haar eigen 'vrijstellingsgrenzen' vast. Met de opgestelde archeologische waarden- en verwachtingenkaart, waarmee de archeologische waarden- en verwachtingen tot op het best denkbare detailniveau in kaart zijn gebracht, is dat nu ook heel goed mogelijk.

Legenda-eenheid archeologische beleidskaart	Vrijstellingsgrens Gelderse gemeenten	Vrijstellingsgrens Monumentenwet 1988	Vrijstellingsgrens Maasriel in diepte	Vrijstellingsgrens Maasdriel oppervlakte	Vrijstelling Zaltbommel
Waarde Archeologie 1 Kasteel-/kloosterterreinen	verschillend	100 m ²	10 cm	5 m ²	n.v.t.
Waarde Archeologie 2 AMK-terreinen	0 – 100 m ²	100 m ²	30 cm	100 m ²	30 m ²
Waarde Archeologie 3 Bekende vindplaatsen	0 – 500 m ²	100 m ²	30 cm	500 m ²	30 m ²
Waarde Archeologie 4 Rivierduinen	30 – 1000 m ²	100 m ²	30 cm	250 m ²	n.v.t.
Waarde Archeologie 5 Zeer hoge archeologische verwachting	Verschillend	100 m ²	30 cm	1000 m ²	100 m ²
Waarde Archeologie 6 Gemiddelde archeologische verwachting	0 – 100 m ²	100 m ²	30 cm	5000 m ²	2500 m ²
Waarde Archeologie 7 hoge archeologische verwachting (diep)	0 – 500 m ²	100 m ²	150 cm	1000 m ²	n.v.t.
Waarde Archeologie 8 restgeulen, strangen en uiterwaarden	0 – 100 m ²	100 m ²	150 cm	5000 m ²	n.v.t.
Geen waarde Lage archeologische verwachting	100 m ² - geen voorschriften	100 m ²	geen voorschriften	geen voorschriften	geen voorschriften

Figuur 6. De geadviseerde ondergrenzen voor Maasdriel (vierde en vijfde kolom) in vergelijking met alle Gelderse gemeenten (tweede kolom), de Monumentenwet 1988 (derde kolom) en in de gemeente Zaltbommel (zesde kolom).

Het vaststellen van een vrijstellinggrens met betrekking tot een archeologische onderzoeksplicht is een gemeentelijke aangelegenheid en verantwoordelijkheid. Elke gemeente maakt – op basis van eigen archeologische inzichten en bestuurlijk/politieke overwegingen – een keuze. De gemeente Maasdriel kan die keuze nu maken omdat er een nauwkeurig beeld is van de te verwachten en aangetroffen archeologische waarden op haar grondgebied (zie kaartbijlage 1: de archeologische waarden- en verwachtingenkaart).

Uitgangspunt bij de in dit document voorgestelde vrijstellingsgrenzen is een evenwicht te vinden tussen aan de ene kant een verantwoorde omgang met het bodemarchief en aan de andere kant het zoveel mogelijk onbelemmerd doorgang laten vinden van economische ontwikkelingen. Bij het voorstellen van de vrijstellingsgrenzen is rekening gehouden met de uitspraak van de commissie Ruimte om het archeologiebeleid vorm te geven langs de 'maximaal minimaalste' weg.

Voor Maasdriel betekent dit dat voor alle legenda-eenheden op de beleidskaart (Waarde-Archeologie 1, 2, etc.) geadviseerd wordt ruime oppervlaktegrenzen te hanteren. De geadviseerde ondergrenzen voor Maasdriel staan in de vierde en de vijfde kolom in figuur 6.

De vrijstellingsgrenzen zijn uitgedrukt in (kolom 5) **een oppervlaktemaat** (m²) en (in kolom 4) een **dieptemaat** (centimeters beneden maaiveld/cm -Mv). De vrijstellingsgrens moet zo begrepen worden dat een verstoring, bijvoorbeeld bij Waarde-Archeologie 5, dieper moet gaan dan 30 cm *en* een oppervlakte moet bestrijken van minstens 1.000 m² vooraleer een archeologische onderzoekspllicht geldt. In dit geval kan de bodem tot een diepte van 30 cm, ongeacht het oppervlak, vrij verstoord worden. Verstoringen die dieper reiken dan 30 cm maar niet groter zijn dan 1.000 m² zijn eveneens vrij van een onderzoekspllicht. Een onderzoekspllicht geldt dus *wanneer zowel/ de diepte- als ook* de oppervlaktemaat wordt overschreden. Het aantal verschillende vrijstellingscategorieën – acht in totaal – is relatief groot in vergelijking met sommige andere gemeenten. Dat heeft enerzijds te maken met een grote verscheidenheid aan bodemtypen in Maasdriel. Aan de andere kant is gekozen voor dit aantal om op deze wijze de onderzoeksverplichtingen en daarmee dus ook de lasten voor gemeente en vergunningaanvragers zoveel mogelijk te beperken. In de hierna volgende subparagrafen is een duiding en verantwoording van de legenda-eenheden te lezen.

Uitgangspunten

In de omgang met het bodemarchief wordt onderscheid gemaakt tussen gronden/gebieden waarvan is vastgesteld dat zij archeologische sporen bevatten (de zogenaamde **archeologische resten**) en de gronden/gebieden waarvan dat niet is vastgesteld maar waar mogelijk archeologische sporen zijn te verwachten (de zogenaamde **archeologische verwachtingsgebieden**).

Archeologische waarden

Alle terreinen met gekende archeologische resten die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) staan aangeven en binnen de gemeente Maasdriel liggen, hebben een status. Het betreft terreinen van archeologische waarde, van hoge archeologische waarde en van zeer hoge archeologische waarde. De toekenning van een status wordt bepaald op grond van door het Rijk gehanteerde criteria zoals kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde. Tot gekende archeologische resten op de archeologische beleidskaart van Maasdriel rekent men gekende historische plaatsen zoals kasteelterreinen, AMK-terreinen, historische kernen, archeologische vindplaatsen (zonder status) en oude woongronden. In de bestemmingsplannen krijgen deze archeologische gronden straks de aanduiding Waarde-Archeologie 1, Waarde-Archeologie 2 en Waarde-Archeologie 3.

Archeologische verwachting

Een archeologische verwachting wordt gedefinieerd als de te verwachten dichtheid aan archeologische sporen (kans op aanwezigheid van bewonings- of gebruikssporen). In gebieden met een zeer hoge archeologische verwachting bevinden zich naar verwachting meer vindplaatsen dan in gebieden met een (middel)hoge en een lage archeologische verwachting. In gebieden met een zeer hoge archeologische verwachting is de kans aanwezig dat ook bij relatief kleine ingrepen vindplaatsen kunnen worden verstoord. Of vindplaatsen ook daadwerkelijk worden aangetroffen, wordt sterk bepaald door bijvoorbeeld de aard, omvang en diepteligging van de vindplaatsen. De verstoring van vindplaatsen wordt sterk

bepaald door de aard, omvang en diepte van de geplande bodemingrepen. Over het algemeen geldt: hoe lager de archeologische verwachting, hoe ruimer de vrijstellingsregels.

In de bestemmingsplannen krijgen deze archeologische gronden straks de aanduiding Waarde-Archeologie 4, Waarde-Archeologie 5, Waarde-Archeologie 6, Waarde-Archeologie 7 en Waarde-Archeologie 8. In deze archeologische verwachtingsgebieden is het *mogelijk* dat er archeologische resten verscholen gaan. Daarnaast zullen binnen de verwachtingsgebieden, zelfs binnen die met een hoge archeologische verwachting, gebieden voorkomen waarin archeologische resten grotendeels of zelfs geheel ontbreken. In de advisering ten aanzien van het archeologiebeleid van de gemeente Maasdriel is met deze onzekerheden rekening gehouden. Hierbij zijn twee aspecten van belang. Ten eerste de kans dat er bij een bodemingreep van een bepaalde omvang in een zone met een hoge, middelmatige of lage archeologische verwachting werkelijk sprake is van versterking van waardevolle archeologische resten en ten tweede de mogelijkheden die de huidige archeologische onderzoeksmethoden bieden om de aanwezigheid van deze waardevolle resten en daarmee de versterking daarvan, werkelijk aan te tonen.

In gebieden met een globale archeologische verwachting, waarvoor slechts op hoofdlijnen aangegeven kan worden welke archeologische resten aanwezig kunnen zijn, is het doorgaans niet mogelijk om een onderzoeksmethode te kiezen die naadloos aansluit bij het karakter van de aanwezige archeologische resten. Wanneer de archeologische verwachting niet voldoende gespecificeerd kan worden om een onderzoeksmethode en intensiteit op maat te kunnen bepalen, zal gekozen moeten worden voor een methode met een acceptabele opsporingkans voor een breed scala aan vindplaatstypen. Om archeologische resten te kunnen opsporen, wordt daarom gebruik gemaakt van relatief goedkope standaardonderzoeksmethoden (bureau- en/of booronderzoek, proefsleuven) die gericht zijn op het steekproefsgewijs verzamelen van informatie met betrekking tot de aan- of afwezigheid van archeologische resten en hun landschappelijke context. Bij dergelijke onderzoeken is het een voorwaarde dat het aantal waarnemingen voldoende groot is en een dusdanige spreiding kent dat het mogelijk is om (via ruimtelijke analyse) tot een interpretatie van de onderzoeksresultaten en tot een waardestelling van de aangetroffen archeologische resten te komen.



Figuur 7. Luchtfoto van kasteel Ammersooijen. Het kasteel is een rijksmonument (bron foto: gemeente Maasdriel).

Waarde-Archeologie 1

Onder deze categorie vallen kasteel Hedel, kasteel Ammersoyen (figuur 7), slot Well (figuur 8) en klooster Rossum.³ Deze terreinen hebben een zeer hoge archeologische waarde; op basis van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) scoren deze terreinen zeer hoog als het gaat om zichtbaarheid en belevingswaarde. Minimale en ondiepe verstoring rondom deze objecten kan al gemakkelijk het bodemarchief verstoren c.q. vernietigen. De vondsten kunnen hier al op zeer geringe diepte aanwezig zijn. De gemeente Maasdriel wordt daarom geadviseerd voor deze terreinen als uitgangspunt te nemen dat bij ingrepen dieper dan 10 cm -Mv en groter dan 5 m² archeologisch onderzoek verplicht is. Behoud *in situ* van deze terreinen staat voorop. Ingrepen die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van de archeologische resten binnen deze terreinen dienen in principe te worden voorkomen. Alleen zeer kleine én ondiepe ingrepen zijn vergunningvrij.



Figuur 8. Slot van Well of Huis van Malsen (bron foto: gemeente Maasdriel).

³ In de vindplaatsencatalogus behorende bij de archeologische waarden- en verwachtingenkaart staan deze objecten/ terreinen vermeld onder catalogusnr. 144 (kasteel Hedel), catalogusnr. 75 (kasteel Ammersoyen), AMK-monumentennr. 13193 (slot Well) en AMK-monumentennr. 15697 (klooster Rossum).

Waarde-Archeologie 2

Onder deze categorie vallen alle overige AMK-terreinen in de gemeente Maasdriel. Het gaat om gewaardeerde archeologische vindplaatsen waarin de aanwezigheid, de aard, datering en de omvang van de archeologische resten bekend zijn. Aanbevolen wordt om deze terreinen in het bestemmingsplan en/of beheersverordening aan te duiden als Waarde-Archeologie 2. Behoud *in situ* staat voorop. Ingrepen die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van de archeologische resten binnen deze terreinen dienen (zo veel als mogelijk) te worden voorkomen. De gemeente Maasdriel wordt geadviseerd voor deze terreinen als uitgangspunt te nemen dat bij ingrepen dieper dan 30 cm -Mv en groter dan 100 m² archeologisch onderzoek verplicht is.

Waarde-Archeologie 3

Onder deze categorie vallen alle bekende archeologische waarnemingen die duiden op de aanwezigheid van een vindplaats (groter archeologisch complex) zoals een nederzetting of een grafveld. Ook de historische bebouwing in en rond de kernen daterend van 1830 en ouder heeft deze aanduiding gekregen.⁴ Waarnemingen zoals losse scherven worden niet opgenomen op de beleidskaart. Ingrepen die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van de archeologische resten binnen deze terreinen dienen (zoveel mogelijk) te worden voorkomen. De gemeente Maasdriel wordt hier geadviseerd voor deze terreinen als uitgangspunt te nemen dat bij ingrepen dieper dan 30 cm -Mv en groter dan 500 m² archeologisch onderzoek verplicht is.

Waarde-Archeologie 4

Onder deze categorie vallen alle rivierduinen in de gemeente Maasdriel. Voor rivierduinen geldt een zeer hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Midden en Late Steentijd. Omdat dergelijke vindplaatsen zeer schaars zijn in het riviereengebied en rivierduinen door bodemingrepen bedreigd worden, is het advies voor deze terreinen als uitgangspunt te nemen dat bij ingrepen dieper dan 30 cm -Mv en groter dan 250 m² archeologisch onderzoek verplicht is.

Waarde-Archeologie 5

Onder deze categorie vallen gebieden met een (zeer) hoge archeologische verwachting. In deze gebieden wordt de hoogste dichtheid aan archeologische vindplaatsen verwacht. Het grootste gedeelte van de bekende vindplaatsen is dan ook in deze zone gelegen. Op basis hiervan adviseren wij de gemeente Maasdriel bij ingrepen dieper dan 30 cm -Mv en groter dan 1.000 m² een archeologisch onderzoeksplicht in te stellen.

Waarde-Archeologie 6

Onder deze categorie vallen gebieden met een middelmatige archeologische verwachting. In gebieden met een middelmatige archeologische verwachting zijn in de gemeente Maasdriel minder bekende vindplaatsen gelegen dan in vergelijking met gebieden met een hoge archeologische verwachting. Daarom geldt hiervoor een soepeler vrijstellingsbeleid. Pas bij ingrepen dieper dan 30 cm -Mv en groter dan 5.000 m² wordt de gemeente Maasdriel geadviseerd archeologisch onderzoek te verplichten.

⁴ Omdat niet is uit te sluiten dat er vondsten kunnen worden gevonden in de directe nabijheid, is er een buffer van 50 m getrokken rondom deze vindplaatsen.

Waarde-Archeologie 7

Onder deze categorie vallen de hoge verwachtingszones waarbij de archeologische laag diep gelegen is. Dit geldt voor enkele (delen van) meandergordels waarvan de archeologische laag dieper dan 1,5 m -Mv gelegen is. De gemeente Maasdriel wordt hier geadviseerd voor deze terreinen als uitgangspunt te nemen dat bij ingrepen dieper dan 150 cm -Mv en groter dan 1.000 m² archeologisch onderzoek verplicht is.

Waarde-Archeologie 8

Onder deze categorie vallen de restgeulen/strangen en uiterwaarden van de Maas en Waal. Voor deze gebieden geldt een middelmatige archeologische verwachting voor watergerelateerde resten. De gemeente Maasdriel wordt hier geadviseerd voor deze terreinen als uitgangspunt te nemen dat bij ingrepen dieper dan 150 cm -Mv en groter dan 5.000 m² archeologisch onderzoek verplicht is.

Geen Waarde-Archeologie

Onder deze categorie vallen alle lage verwachtingszones binnen de gemeente Maasdriel. Onder deze categorie vallen tevens diep vergraven zones zoals zandwinningsputten en waterpartijen. De archeologische resten zullen hier naar alle waarschijnlijkheid compleet verstoord zijn en geen enkele wetenschappelijke waarde bezitten. Omdat er (nagenoeg) geen bekende en intacte archeologische vindplaatsen binnen deze gebieden gelegen zijn en verwacht worden, wordt geadviseerd, aansluitend bij de gemeente Zaltbommel, hier geen archeologisch onderzoek voor te schrijven.

Mochten er evenwel archeologische sporen worden aangetroffen in de gebieden waarvoor geen archeologisch onderzoek is vereist of op terreinen die na archeologisch (voor)onderzoek zijn vrijgegeven, dan kunnen mogelijke opgravingskosten daarvan op basis van de Wamz niet ten laste worden gelegd van de verstoorder. In dergelijke gevallen zal op ad-hoc basis bezien moeten worden welke maatregelen dienen te worden getroffen. Het aanmelden van mogelijk toch aan te treffen vondsten blijft, conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, uiteraard wel verplicht.

Ondanks eerder uitgevoerd onderzoek kan het voorkomen dat voor sommige locaties evenwel toch nog de dubbelbestemming archeologie geldt. Dat kan voorkomen als de archeologische sporen zich dieper in de bodem bevinden dan de hoogte waarop het archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden. Of de voorgenomen ontwikkeling is niet doorgegaan, waardoor de dubbelbestemming archeologie van kracht blijft bij toekomstige ontwikkelingen. In andere gevallen is bijvoorbeeld alleen bureauonderzoek uitgevoerd. In dergelijke gevallen zal de gemeentelijk beleidsmedewerker c.q. de regionaal archeoloog een maatwerk-oplossing moeten aandragen.

5.3 Te nemen besluiten door de gemeente Maasdriel

Archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden door een onderzoeksbureau dat werkt overeenkomstig de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). Iedere fase van onderzoek wordt afgerond met een archeologisch rapport met een advies (suggestie voor vervolgotraject of het volstaan met het uitgevoerde onderzoek). De gemeente is bevoegd gezag en zal op basis van dit advies een besluit nemen. In de meeste gevallen is een ambtenaar gemandateerd door

burgemeester en wethouders om dergelijke besluiten, op basis van inhoudelijke of vergaarde kennis, zelf te nemen. In sommige bijzonder gevallen – zeer grote bodemverstoringen en zeer hoge archeologiekosten – neemt het college vaak zelf een dergelijk besluit.

Het selectiebesluit kan de volgende vier uitkomsten hebben:

- de werkzaamheden kunnen zonder voorwaarden plaatsvinden;
- de werkzaamheden kunnen plaatsvinden met inachtneming van de voorwaarden voor aanvullende maatregelen (bijvoorbeeld aanpassing van de plannen);
- de werkzaamheden kunnen plaatsvinden onder de voorwaarde dat archeologisch vervolgonderzoek (archeologische opgraving of archeologische begeleiding) plaatsvindt;
- de werkzaamheden worden niet geaccepteerd, de vindplaats wordt beschermd.

Als bevoegd gezag stelt de gemeente Maasdriel opgestelde Programma's van Eisen (PvE) vast die aan archeologisch onderzoek ten grondslag liggen. Met het vaststellen of laten vaststellen van een Programma van Eisen stelt de gemeente Maasdriel randvoorwaarden en geeft daarmee (mede) sturing aan de uitvoering van archeologisch onderzoek. Elke uitvoerder van archeologisch onderzoek is gehouden aan de Kwaliteitsnormen Nederlandse Archeologie.

5.4 Kennisagenda Archeologie Rivierengebied

Ter ondersteuning van het provinciale archeologische beleid heeft de provincie Gelderland een kennisagenda opgesteld voor het Rivierengebied, de Veluwe en Oost-Gelderland. In de kennisagenda's worden de stand van zaken van de archeologische kennis, de kennislacunes en de kansen op kennisvermeerdering van de drie deelgebieden gepresenteerd. Gezamenlijk moeten de kennisagenda's een stevige basis vormen, waarop de provincie haar inzet op het gebied van beheer en behoud van archeologische resten inhoudelijk kan staven. De kennisagenda's vormen een bron waaruit voor Programma's van Eisen en Plannen van Aanpak informatie geput kan worden en waarmee provincie, gemeenten en regio's richting kunnen geven aan het archeologische onderzoek in Gelderland. Om de kennisagenda's toegankelijk te maken heeft de provincie besloten de agenda's samen te voegen tot één integraal document, dat via de website van de provincie beschikbaar zal worden gesteld. Meer informatie over de Kennisagenda Archeologie Rivierengebied is opgenomen in bijlage 2.

5.5 Amateurarcheologen

Amateurarcheologen worden ook wel de 'ogen en oren' in het veld genoemd. Veel amateurarcheologen hebben jarenlang kennis opgedaan van het bodemarchief in hun gemeenten. Soms hebben ze (veel) kennis die professionele archeologen ontberen. Bij het samenstellen van archeologische waarden- en verwachtingenkaarten en bureauonderzoeken worden ze vaak geraadpleegd. Zij kunnen aanvullende kennis bezitten die de moeite waard is op te nemen op een archeologische waarden- en verwachtingenkaart. Vaak vinden amateurs vondsten en melden die bij het bevoegd gezag.

Bij professionele opgravingen kunnen en worden amateurarcheologen als vrijwilliger ingeschakeld. Daarnaast spelen amateurarcheologen ook vaak een belangrijke rol in het beschrijven van de geschiedenis van een gemeente en het verspreiden van die kennis. Een enkele keer komt het ook wel voor wanneer een gemeente een negatief selectiebesluit neemt – dat wil zeggen dat zij besluit dat er geen verder archeologisch onderzoek hoeft plaats te vinden – dat de desbetreffende locatie beschikbaar wordt gesteld voor onderzoek door amateurarcheologen. In samenwerking met de gemeente en vaak ook met de ontwikkelaar of aannemer ter plekke kunnen er dan afspraken worden gemaakt over de inzet van amateurs. Daarvoor dient wel toestemming te worden aangevraagd bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Op deze wijze kunnen er toch mogelijke vondsten worden opgegraven en kunnen er door amateurs aantekeningen worden gemaakt. Veel amateurs zijn lid van een lokale AWN-werkgroep. Deze werkgroepen maken deel uit van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN). In de gemeente Maasdriel is de afdeling West- en Midden-Betuwe en Bommelerwaard van de AWN actief. De AWN heeft in samenwerking met de Historische Kring West-Betuwe, Historische Kring Kesteren en Omstreken en de regioarcheoloog van Regio Rivierenland een netwerk van lokale correspondenten (terug) in het leven geroepen. De amateurarcheologen signaleren graafwerkzaamheden in het eigen gebied. De wens is geuit goede contacten bij de gemeenten te onderhouden.

Voor de regio is ook de Historisch Kring Bommelerwaard actief. De Kring werd in 1964 opgericht en organiseert lezingen en brengt publicaties uit gericht op het informeren van belangstellenden over de geschiedenis van de Bommelerwaard.

5.6 Eigendom

Voor wat betreft het eigendom is artikel 13 van Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing. Dat artikel bepaalt dat een schat voor gelijke delen toekomt aan degene die hem ontdekt en aan de eigenaar van de onroerende of roerende zaak waarin de schat wordt aangetroffen. Een schat wordt door de wet gedefinieerd als een zaak van waarde, die zolang verborgen is geweest dat daardoor de eigenaar niet meer kan worden opgespoord.

Als archeologische zaken worden gevonden anders dan bij opgravingen, dient dat gemeld te worden aan de minister van OCW op grond van artikel 53 Mw. Deze meldingen worden opgenomen in ARCHIS II, de centrale database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed; de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed hoopt dit jaar ARCHIS 3.0 operationeel te maken. De gevonden zaken moeten vervolgens gedurende zes maanden ter beschikking worden gehouden voor wetenschappelijk onderzoek. Op grond van het Burgerlijk Wetboek geldt de verplichting voor de vinder (ontdekker) om van zijn vondst aangifte te doen bij de gemeente. Indien geen aangifte is gedaan of onzeker is aan wie de zaak toekomt, kan de gemeente vorderen dat deze aan haar in bewaring wordt gegeven, totdat vaststaat wie rechthebbende is (zie artikel 13 in samenhang met artikel 5 van Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek).

Voor vondsten tijdens regulier onderzoek geldt dat deze eigendom zijn van de deponhouder. Dit kan een gemeente zijn, maar vaker is dat de provincie. Gemeenten met een eigen depot zijn vaak gemeenten met een zeer rijk bodemarchief. Bovendien hebben deze gemeenten ook vaak een eigen archeologische dienst. In de provincie Gelderland zijn dat onder andere Nijmegen,

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

Apeldoorn en Arnhem. De vondsten uit het bodemarchief van Maasdriel gaan naar het depot van de provincie Gelderland. Het depot is gevestigd in Nijmegen en vormt een onderdeel van het museum Het Valkhof. Vanaf het moment dat vondsten zijn gedaan, is de deponhouder eigenaar. Gemeenten kunnen altijd in overleg treden met de depot-eigenaar om te bezien of een bruikleen mogelijk is. Heel vaak behoort dit tot de mogelijkheden. De vondsten kunnen dan tentoongesteld worden in de gemeente waar ze gevonden zijn.

6 Organisatie en verbreding publieks-aandacht

Als gevolg van het opstellen van gemeentelijk archeologiebeleid kunnen de gemeentelijke acties op het gebied van archeologische monumentenzorg toenemen.

6.1 Uitvoering beleid

Als gevolg van het vaststellen van deze nota kunnen de volgende acties worden ondernomen:

1. intern uitzetten van onderhavig beleid;
2. zorg dragen voor de implementatie van onderhavig beleid;
3. adviseren over het archeologisch erfgoed bij plannen op structuurniveau (structuurplan, landschapsbeleidsplan);
4. beoordelen van ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen, partieel herziene bestemmingsplannen, projectbesluiten en ontheffingen op de archeologische consequenties; en
5. het uitzetten en coördineren van eventueel noodzakelijk archeologisch onderzoek;
6. bepalen welke gebieden bij actualisatie van een vigerend bestemmingsplan en het vaststellen van een beheersverordening op de plankaart als 'Waarde-Archeologie' opgenomen dienen te worden en het aanleveren van de bijbehorende planregels;
7. toetsen van omgevingsvergunningsaanvragen;
8. adviseren bij gemeentelijke projecten;
9. begeleiding van het archeologisch onderzoekstraject (toezicht houden op en [laten] beoordelen van het resultaat);
10. (laten) toetsen van Programma's van Eisen (PvE's) voor de uitvoering van het archeologische onderzoek.

Een aantal van deze taken wordt al binnen de bestaande gemeentelijke organisatie uitgevoerd. Zolang er echter geen archeologisch inhoudelijke expertise bij de gemeente aanwezig is, zullen enkele taken lastig blijven om uit te voeren. Met name voor het beoordelen van inhoudelijke documenten (PvE's, onderzoeksrapporten) is bij gebrek aan een archeologisch specialist externe deskundigheid noodzakelijk. Hiervoor wordt op dit moment gebruikgemaakt van de inbreng van de regioarcheoloog van Regio Rivierenland. Ook de gemeenten Buren, Culemborg, Geldermalsen en Lingewaal maken gebruik van de diensten van de regioarcheoloog van Regio Rivierenland.

6.2 Handhaving

De inzet van ambtelijke capaciteit ten aanzien van handhaving van dit voorgenomen beleid kan worden opgenomen in het gemeentelijke Omgevingsbeleidsplan. Het plan bevat nog geen concrete voorstellen op welke wijze het archeologiebeleid de komende jaren valt te handhaven.

De gemeente kan hieraan invulling geven door bijvoorbeeld prioriteit te geven aan handhaving en kwaliteitszorg als het gaat om de terreinen die vallen onder Waarde-Archeologie 1 en 2.

6.3 Evaluatie van het gevoerde archeologiebeleid

Het is goed om na enige tijd te bezien of het vastgestelde beleid effectief is en of er mogelijk nog verbeteringen in zijn aan te brengen. Voorgesteld wordt daarom, na een periode van vijf jaar, het gevoerde archeologiebeleid te evalueren en de waarde- en verwachtingenkaart te laten actualiseren.

6.4 Verbreding publieksaandacht voor archeologie

Niet alleen het behoud van het bodemarchief, het onderzoeken ervan of het geven van advies erover bij planontwikkeling is van belang. Het verstrekken van informatie over het archeologisch erfgoed van de gemeente aan bewoners en toeristen is een aandachtspunt. De gemeente Maasdriel heeft een interessante en eigen bewoningsgeschiedenis die zich goed leent om (nog) breder gekend te worden. Deze bewoningsgeschiedenis kan bijdragen aan het aantrekkelijker maken van de gemeente en kan op positieve wijze bijdragen aan versterking van de gemeentelijke identiteit en herkenbaarheid. Daarom is het van belang deze informatie voor bewoners, scholieren, bezoekers en plannenmakers beschikbaar te stellen.

6.5 Hoe kan meer publiek bereikt worden?

Verankering van archeologische waarden in bestemmingsplannen is het planologische en juridisch bindende traject waarin de omgang met het bodemarchief wordt geregeld. Daarnaast is er echter ook het maatschappelijke traject. Dat gaat niet over regels, uit te voeren onderzoek en vergunningverplichtingen. Zonder de draagkracht en interesse van een breed publiek zal de archeologische monumentenzorg de zorg van slechts enkelen zijn en blijven. Het is dan ook van belang dat een breed draagvlak voor archeologie wordt verkregen. Het is daarbij zinnig beleid niet alleen op plannenmakers te richten, maar ook op bewoners, scholieren en bezoekers.

Publieksaandacht valt te stimuleren door een directe confrontatie met de archeologie. Dat kan op verschillende wijzen:

- door duidelijke verwijzingen naar de lokale archeologische waarden in de openbare ruimte. Zo kan middels borden verteld worden wat er zich op een bepaalde plek onder de grond bevindt;
- ook is het mogelijk om bepaalde resten in openbare ruimte zichtbaar te maken (bijv. in de bestrating). Het is daarom van belang bij nieuwe ontwikkelingen te zoeken naar mogelijkheden om archeologische resten te verbeelden of te ontsluiten;
- interactief, via diverse media, kan de bevolking in aanraking worden gebracht met archeologie. De gemeente Maasdriel kan gebruik maken van internet en intranet om haar burgers en klanten op elk gewenst moment, onafhankelijk van plaats, te voorzien van informatie. Door publicatie in de lokale media zal ook een groot publiek bereikt worden. Door het publiek op diverse manieren in aanraking te laten komen met de gemeentelijke archeologie zal de kennis en herkenbaarheid worden vergroot. Hierdoor zal het draagvlak voor de archeologie toenemen. De gemeente Maas-

driel geeft hier vorm aan door de publicatie van een archeologische brochure ter begeleiding en introductie van deze beleidsnota;

- de gemeente kan verplicht stellen dat bij opgravingen (twee) open dagen worden georganiseerd, bijvoorbeeld voor lokale scholen en overige geïnteresseerden;
- publicatie in weekmedia; de gemeente kan (zichzelf) verplichten dat van ieder archeologisch onderzoek waarbij archeologisch relevante resultaten zijn behaald, een beknopte publicatie verschijnt in de weekmedia;
- de gemeente kan overwegen om een publieksboek archeologie van de gemeente Maasdriel op te stellen, bij voorkeur in samenwerking met en of afgestemd met lokale amateurs en of heemkundeverenigingen en/of het Streekarchief Bommelerwaard;⁵
- via archeologische en cultuurhistorische routes: dit betreft het integreren van archeologie met recreatie. In aanvulling daarop kan gedacht worden aan het uitzetten van bijvoorbeeld een archeologische route. De gemeente kan daarbij samenwerking zoeken met beheerders van natuurterreinen, heemkundeverenigingen en bijvoorbeeld het VVV, het Regionaal Bureau voor Toerisme Rivierenland of het Bezoekerscentrum De Grote Rivieren;⁶
- educatieprogramma voor scholen: de gemeente kan hiertoe het initiatief nemen en desgewenst faciliteren bij het opstellen van een educatiepakket voor lagere scholen over het lokale archeologisch erfgoed.

6.5 Versterk de economie: gebruik het potentieel van de archeologie

Aandacht voor archeologie anno nu is niet alleen een kwestie van cultuurbehoud, maar ook van economie. Door cultuurhistorie bij grootschalige ruimtelijke ingrepen nog beter te integreren en zichtbaar en beleefbaar te maken (accentueren, verbeelden) wordt een economische meerwaarde verkregen. Een dergelijk streven is in de lijn met de 'Belvederegedachte', zoals die destijds door het Rijk werd gestimuleerd en die heden ten dage concreet gemaakt is in de Modernisering Monumentenwet (MoMo). Ook op provinciaal niveau is hiervoor veel aandacht. Zie daarvoor onder andere (de deelprogramma's erfgoed thema 7 en 8 van) het nieuwe Cultuur- en Erfgoedprogramma 2013-2016.

Bewezen is dat 'zichtbare en beleefbare' cultuurhistorie (figuur 9) recreatie en toerisme stimuleert, een waardeverhogende werking heeft op de omgeving en het imago van een gemeente versterkt.

⁵ Landschap met Lading' uit 2001 van Ester Vink en Aart Vos is hier een voorbeeld van; deze publicatie is echter uitverkocht.

⁶ Een goed voorbeeld hiervan betreft het onlangs door Stichting Landschapsbeheer Gelderland in gebruik genomen Klompenpad (Baanbrekerpad). Het voornemen is nog meer van dergelijke initiatieven te ontplooiën.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016



Figuur 9. Maasdriel kent ook veel cultuurhistorie. Hier enkele karakteristieke dijkwoningen (bron foto: gemeente Maasdriel).

7 Overige beleidsonderwerpen

7.1 Bodemsaneringen

Archeologisch onderzoek en bodemsaneringsonderzoek vertonen veel overeenkomsten. Het doel van beide onderzoeken is evenwel anders en dat zorgt voor belangrijke verschillen in methoden en procedures. Om de condities archeologie en bodemsanering – voordat er tot uitvoering wordt overgegaan – op gemeentelijk niveau goed op elkaar af te stemmen, zijn afspraken nodig tussen de afdelingen die verantwoordelijk zijn voor het bodembeleid en het archeologiebeleid. Dat leert bijvoorbeeld de praktijk in een grote stad als Den Haag. Belangrijke momenten zoals het bouwplanoverleg kunnen door beide afdelingen worden benut om relevante informatie uit te wisselen. Het betrekken van de bouwinspectie kan daar ook voor zorgen. Daarnaast zullen de contacten met de provincie Gelderland benut moeten worden om ook op de hoogte te blijven van de provinciale activiteiten op dit terrein.

Als het gaat om het gezamenlijk optrekken in de uitvoering van archeologisch onderzoek en bodemsaneringsonderzoek heeft de SIKB in september 2009 een bijzonder nuttige brochure opgesteld: Archeologie en bodemsaneringen, samen op pad, samenloopaspecten archeologie en aanpak bodemverontreiniging.⁷

7.2 Kassenproblematiek

Bekend is dat bij de aanleg van nieuwe kassen of bij de vernieuwing van bestaande kassen lang niet altijd de volledige bodem wordt verstoord. Aanleg of vernieuwing van kassen bestaat over het algemeen uit het aanbrengen van betonnen staanders, het uit de grond trekken van eerder ingebrachte palen, de aanleg van één of meerdere bassins en het aanbrengen van leidingen. In de tegenwoordige kasbouw wordt soms gebruik gemaakt van slimme bouw- en constructietechnieken waarmee overspanningen tot 9 m of meer kunnen worden bereikt. De daadwerkelijke bodemverstoring bij kassenbouw of bij de herbouw van kassen is daarom niet gelijk aan het totale oppervlakte waarvoor een vergunning wordt afgegeven.

Bij de aanleg van kassenbouw wordt voor de gemeente Maasdriel, overeenkomstig het beleid in de gemeente Zaltbommel, voorgesteld de regel te hanteren dat niet gekeken wordt naar de bruto grondoppervlakte van de kassenbouw, maar dat archeologisch onderzoek verplicht wordt gesteld voor het netto grondoppervlakte dat wordt verstoord.

Voorbeeld 1

Bedrijf X heeft het voornemen om naast bestaande kassen enkele kassen aan te bouwen. Hiervoor wordt een vergunning aangevraagd. Het totale grondoppervlak voor de kassenbouw waarvoor

⁷ De brochure is op te vragen via de website van de SIKB: www.sikb.nl.

een vergunning wordt aangevraagd, bedraagt 60.000 m² (200 x 300 m). De locatie waar de uitbreiding zal plaatsvinden, heeft op de archeologische beleidskaart van Maasdriel een middelhoge archeologische verwachting (Waarde-Archeologie 5). Hiervoor hanteert de gemeente een vrijstellingsgrens van 5.000 m². Op basis hiervan dient de initiatiefnemer archeologisch vooronderzoek te verrichten om aan te tonen welke archeologische sporen de bodem bevat. De daadwerkelijk bodemverstoring (aanleggen van drainage, verwijderen oude fundering, inbrengen van nieuwe funderingspalen en een waterbassin) ligt evenwel lager, namelijk op 2.600 m². Voor deze aanleg is derhalve geen archeologisch vooronderzoek noodzakelijk.

Om de archeologische sporen in de bodem te behouden – wat primair het doel is van de Monumentenwet 1988 – kan de gemeente Maasdriel – aansluitend op de huidige praktijk bij de buurgemeente Zaltbommel – zich evenwel eerst inzetten om de kassenbouw met archeologiesparende methoden te laten realiseren. In plaats van gebruik te maken van grondverdringende funderingspalen, waarbij een aanzienlijk deel van de omringende grond opzij geschoven wordt en de bodemlagen inclusief de aanwezige archeologie door elkaar raken, bevordert de gemeente het gebruik van grondvervangende palen. In het laatste geval wordt de totale verstoring van de ondergrond sterk verminderd (alleen de grond direct rond de paal wordt verstoord) en slechts een zeer klein percentage van de vindplaats wordt verstoord. De grond die voor de aanleg van de grondvervangende palen uit de bodem opgeboord wordt, kan daarnaast onderzocht worden op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Inmiddels is met de provincie Gelderland in het kader van het Provinciaal Inpassingsplan Glastuinbouw Bommelerwaard een stappenplan/werkroutine ontwikkeld voor omgang met archeologisch (voor)onderzoek.

7.3 Grondwaterpeilverlagingen

Water is voor een aantal materialen een goede conservator. Verandering van de waterstand kan tot gevolg hebben dat de conserverende werking van de bodem negatief beïnvloedt wordt. Daarbij moet ook gedacht worden aan het inklinken van de bodem. Het is derhalve zaak om bij grondwaterpeilverlagingen ook rekening te houden met de gevolgen voor het bodemarchief in Maasdriel. Het vaststellen van de grondwaterstanden is evenwel geen bevoegdheid van de gemeente, maar die van het waterschap. Daar waar aan de orde zal de gemeente Maasdriel hiervoor de aandacht vragen van het waterschap Rivierenland.

7.4 Archeologiesparend bouwen

Archeologiesparend bouwen komt tegemoet aan het belangrijkste uitgangspunt van zowel het Verdrag van Malta als van de Wet op de archeologische monumentenzorg, te weten 'behoud *in situ*' (in de bodem). De gemeente Maasdriel is dan ook een voorstander van het zoveel mogelijk realiseren van archeologiesparende bouwmaatregelen. Zeker daar waar deze maatregelen kunnen voorkomen dat er moet worden opgegraven. Om initiatiefnemers duidelijkheid te verschaffen welke archeologiesparende maatregelen zijn toegestaan (mate van verstoring, etc.), kan de gemeente hiertoe nadere richtlijnen ontwikkelen. Het ligt daarbij voor de hand aan te sluiten bij wat de gemeente Zaltbommel op dit vlak gaat ontwikkelen. Deze aanstaande richtlijnen zullen dan ook

aangeven tot op welke hoogte ophogingen (bijv. met zand ten behoeve van het bouwrijp maken van gronden) zijn toegestaan. Waar mogelijk zullen deze richtlijnen ook verwerkt worden in de straks te hanteren planregels.

7.5 Archeologie en de Tweede Wereldoorlog

Er is een groeiende belangstelling te bespeuren voor resten en sporen uit de Tweede Wereldoorlog. Archeologisch onderzoek naar dit oorlogserfgoed staat nog in de kinderschoenen, maar wordt in toenemende mate uitgevoerd. Ook in de gemeente Maasdriel hebben gevechtshandelingen plaatsgevonden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het is dus goed mogelijk dat er nog (veel) sporen hiervan aanwezig zijn in het Maasdrielse bodemarchief. Verschillende aspecten maken dergelijk onderzoek tot een specialistische discipline. Resten en sporen uit de Tweede Wereldoorlog komen boven- en ondergronds voor en vragen om een integraal cultuurhistorische aanpak. Er zijn talloze historische bronnen beschikbaar en er zijn diverse praktische problemen te overwinnen bij het veldonderzoek. Denk aan de aanwezigheid van mogelijke explosieven, maar ook aan oorlogsslachtoffers en de hieraan gekoppelde regelgeving in Europa en Nederland.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

8 Financiën

Als het gaat om kosten verbonden met de uitvoering van gemeentelijk archeologiebeleid kan op hoofdlijnen onderscheid gemaakt worden tussen algemene uitvoeringskosten (zogenaamde bestuurslasten) en projectgebonden uitvoeringskosten.

Onder algemene uitvoeringskosten vallen de apparaatskosten (bestuurslasten), noodzakelijk voor het nakomen van de publieke taak van de gemeente op het terrein van de archeologie. Ze worden voornamelijk gevormd door de hoeveelheid tijd (fte's) die wordt besteed aan invoering, handhaving en toepassing van het gemeentelijk archeologiebeleid. De meest voorkomende gemeentelijke taken op dit gebied zijn benoemd in hoofdstuk 6.

Daarnaast kan ook sprake zijn van zogenaamde projectgebonden uitvoeringskosten. In dergelijke gevallen is meestal een derde partij (grondeigenaar of ontwikkelaar) initiatiefnemer. De gemeente zelf kan ook initiatiefnemer zijn. De kosten voor wat betreft de archeologie zijn dan voor rekening van de 'verstoorder' (veroorzakersprincipe). In tegenstelling tot de algemene uitvoeringskosten zijn de archeologiekosten dan direct te relateren aan individuele ruimtelijke ontwikkelingsprojecten.

8.1 Kunnen deze kosten gedekt worden?

Gemeenten kunnen een deel van de kosten van archeologiebeleid dekken. Hieronder staat beschreven op welke manieren dat mogelijk is.

8.1.1 Bestuurslasten

De Gemeentewet (artikel 108) en de Provinciewet (artikel 105) bepalen dat de regering gehouden is bestuurslasten als gevolg van nieuwe wetgeving te compenseren. Ten tijde van het wetsvoorstel heeft de toenmalige staatssecretaris van OCW onderzoek laten uitvoeren⁸ waarin de uitvoeringslasten van gemeenten (en provincies) op het gebied van de bescherming van het archeologisch erfgoed in kaart zijn gebracht. Op basis daarvan heeft de staatssecretaris met bestuurders van de VNG (en IPO) overeenstemming bereikt over de hoogte van het bedrag dat het Rijk jaarlijks ter beschikking zal stellen ter vergoeding van de uitvoeringslasten. Met de inwerkingtreding van de wet wordt daarom jaarlijks een bedrag van € 6,35 miljoen gestort in het Gemeentefonds.

Elke gemeente in Nederland krijgt voor het uitvoeren van de taken voortkomend uit de Wet op de archeologische monumentenzorg een bijdrage gestort in het Gemeentefonds. Deze jaarlijkse compensatie is gebaseerd op het aantal wooneenheden per gemeente.

⁸ Door onderzoeksbureau ESO Managementpartners B.V.; het onderzoek inventariseerde naast structurele ook incidentele lasten als gevolg van de aanstaande inwerkingtreding van het wetsvoorstel. Met betrekking tot deze kosten werd aan gemeenten eenmalig een bedrag beschikbaar gesteld van € 4,5 miljoen en aan provincies eenmalig een bedrag van € 3,5 miljoen. Deze bedragen zijn destijds toegevoegd aan het Gemeentefonds en het Provinciefonds.

8.1.2 Projectgebonden uitvoeringskosten

In de praktijk betreft het vaak grote ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de aanleg van een nieuwe woonwijk, een (grote) inbreidingslocatie, een bedrijventerrein, etc. Kosten verbonden met de inventarisatie van de archeologische waarden en mogelijk een opgraving zijn in dit soort projecten uitstekend onder te brengen in de grondexploitatie. Wettelijk gezien behoort dit al enige jaren tot de mogelijkheid. In de praktijk wordt het meeste archeologische onderzoek ook gefinancierd langs deze weg. Ook staat deze financieringswijze dicht bij de kern van de wet, te weten het veroorzakersprincipe. Op het moment dat sprake is van nieuw te exploiteren gebieden kan rekening worden gehouden met archeologische kosten. Uiteraard afhankelijk van de archeologische waarde of verwachting van het te exploiteren gebied. Behoud in de bodem (*in situ*) valt in deze vroege fase van de ruimtelijke ontwikkeling soms goed te realiseren, waarmee mogelijke opgravingskosten weer terug kunnen worden gebracht. Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat ook planaanpassing vaak geld kost.

8.1.3 Leges

Via de legesverordening heeft de gemeente Maasdriel de mogelijkheid de door hen ten behoeve van een vergunningaanvrager verrichte activiteiten op het terrein van de archeologie bij de vergunningaanvrager in rekening te brengen. Gemeenten mogen maximaal 100% van deze kosten in rekening brengen bij de vergunningaanvrager. Of de gemeente Maasdriel hiervoor kiest en de mate waarin gemeenten deze kosten in rekening brengen bij de vergunningaanvrager, is een bestuurlijk besluit.

8.2 Andere financiële aspecten

8.2.1 Planschade

Wanneer een omgevingsvergunning wordt geweigerd in het belang van de archeologische monumentenzorg, kan de aanvrager van zo'n beschikking schade leiden. De aanvrager kan ook schade leiden wanneer aan een zodanige beschikking voorschriften in het belang van de archeologische monumentenzorg worden verbonden (bijv. de verplichting om archeologische waarden op te graven). Artikel 42 van de Monumentenwet 1988 bepaalt dat schade die redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste behoort te blijven van de aanvrager door burgemeester en wethouders naar billijkheid wordt vergoed.

In 2009 erkenden de ministeries van VROM (het huidige ministerie van Infrastructuur en Milieu) en OCW dat als gevolg van ruimtelijke ordeningswetgeving er inderdaad een juridische mogelijkheid lag voor mogelijke planschadeclaims. Dit naar aanleiding van een reactie van twee gemeenten. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft in een brief⁹ aangekondigd met nadere beperkende regelgeving te komen die de door de twee gemeenten en de VNG¹⁰ gesignaleerde

⁹ Brief van minister Schultz van Haegen d.d. 29 april 2011 aan de gemeente Steenwijkerland, kenmerk 2011044158, Ministerie van I&M.

¹⁰ Citaat afkomstig van de website van VNG (april 2009): 'Archeologie bedreigt bestemmingsplannen'. Gemeenten krijgen te maken met hoge planschades, als grond minder waard wordt door noodzakelijk archeologisch onderzoek. De VNG zal zich inspannen om deze kwestie met VROM uit te werken. Daarbij zien we VROM wel als eerste aanspreekpunt. Voorbeelden uit de praktijk: de gemeente Steenwijkerland signaleert dat het benoemen van archeologische waarden in nieuwe bestemmingsplannen kan leiden tot een claim van € 13 miljoen als planschade. Een claim die bij de gemeente neergelegd wordt. De gemeente Littenseradiel wijst op hetzelfde probleem waarbij het beleggen van 27 woonterpen met de dubbelbestemming hoge archeologische waarde een claim van € 2 miljoen kan betekenen.

problematiek uitsluit. Het is immers nooit de bedoeling van de wetgever geweest om planschade te laten ontstaan als gevolg van het aanwijzen van gronden met als dubbelbestemming 'archeologie'. Tot op heden heeft ook geen enkele mogelijk 'gedupeerde' als gevolg van het aanwijzen van zijn grond(en) met als dubbelbestemming 'archeologie' een planschadeverzoek gehonoreerd gekregen. Daarom heeft er ook nog nooit een toekenning van schade plaatsgevonden. De opname van een bouwverbod in de planregels kan planschadegevoelig zijn. Om risico's uit te sluiten, bevatten de bijgevoegde planregels daarom geen bouwverbod.

8.2.3 Toevalsvondsten

Er is sprake van een toevalsvondst als deze wordt aangetroffen zonder dat er archeologisch onderzoek plaatsvindt of wanneer er wel archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden maar het plangebied is vrijgegeven door het bevoegd gezag. Mochten er echter archeologische sporen worden aangetroffen in de gebieden waarvoor geen archeologisch onderzoek is vereist of op terreinen die na archeologisch (voor)onderzoek zijn vrijgegeven, dan kunnen mogelijke opgravingskosten daarvan op basis van de Monumentenwet 1988 niet ten laste worden gelegd van de verstoorder. In dergelijke gevallen zal op ad-hoc basis bezien moeten worden welke maatregelen dienen te worden getroffen en op welke wijze kosten worden verrekend. Door de keuzen die de gemeente Maasdriel nu heeft gemaakt met haar archeologiebeleid, heeft de gemeente de kans op het aantreffen van toevalsvondsten zoveel mogelijk beperkt. Toch is het niet ondenkbaar dat er tijdens graafwerkzaamheden onverhoopt archeologische resten worden ontdekt. Welke werkwijze dient er dan gevolgd te worden?

Voor toevalsvondsten bestaat een meldingsplicht (Monumentenwet 1988 art. 53): *"Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is, meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister."* Het doel van de meldingsplicht is onder andere om de informatie over het bodemarchief in het landelijke ARCHEologisch Informatie Systeem (nu: ARCHIS II, straks ARCHIS 3.0) up-to-date te houden. Daarvoor dient de toevalsvondst aangemeld te worden bij de provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het is echter raadzaam ook de gemeentelijke beleidsmedewerker r.o./monumentenzorg in te lichten. Het is wenselijk om standaard in de vergunningen op te nemen dat een toevalsvondst moet worden gemeld bij het Rijk. Een formulier voor vondstmeldingen kan worden gedownload op de in de voetnoot aangegeven link.¹¹

De gerechtigde(n) tot het gevonden monument (vinder en/of eigenaar grond) is/zijn verplicht om de vondst gedurende zes maanden ter beschikking te houden of te stellen voor wetenschappelijk onderzoek. Hieruit vloeit voort dat het niet is toegestaan om een vondst te vernietigen. De meldingsplicht biedt de minister de mogelijkheid om na te denken over het eventueel toepassen van zijn bevoegdheid om bij schade of dreigende schade aan monumenten voorschriften te geven met betrekking tot de uitvoering van het werk dat die schade dan wel dreiging veroorzaakt of te gelasten dat het werk wordt stilgelegd (artikel 56 Monumentenwet 1988).

¹¹ Link naar formulier voor vondstmeldingen: <http://fd7.formdesk.com/ARCHIS/MeldingeerstebevindingenVondstmeldingsformulier/?action=100&nextstep=15>

Als de toevalsvondst behoudenswaardig wordt geacht, kan het nodig zijn om de bouw stil te leggen. Daarvoor kan een beroep gedaan worden op artikel 56 van de Monumentenwet 1988. In de praktijk legt de minister alleen de bouw stil bij toevalsvondsten van nationaal belang. Grijpt de minister niet in, dan hangt het van de coulance van de uitvoerder/projectleider af of er ter plaatse nog archeologisch onderzoek kan worden uitgevoerd en hoe de bijbehorende kosten worden gedekt. Indien de toevalsvondst niet van nationaal belang is en de gemeente het overheidsorgaan is dat in de specifieke situatie van deze bouw- of andere activiteiten bevoegd gezag is, zal de gemeente actie ondernemen. Zij zal bepalen of de vondst wel van lokaal of provinciaal belang is en in overleg met de initiatiefnemer bepalen hoe verder te handelen. Men kan ook (gemotiveerd) besluiten om de toevalsvondst verloren te laten gaan.

8.2.4 Gemeentelijke reserve

De gemeente Zaltbommel heeft, in het bijzonder voor de dekking van mogelijke kosten voor archeologisch vooronderzoek welke voor rekening kunnen komen van de gemeente zelf, met andere woorden de gemeente dus als verstoorder, maar ook ter dekking van mogelijke toevalsvondsten, een budget gereserveerd van € 50.000,- per jaar. De gemeente Maasdriel kan ook overwegen een dergelijk budget in de begroting op te nemen.

9 Actiepunten

Uit deze nota en de bijbehorende kaarten, inclusief de toelichting op de kaarten, vloeien de volgende actiepunten voort:

1. het door de gemeenteraad vaststellen van de opgestelde archeologische waarden- en verwachtingenkaart en beleidskaart;
2. het door de gemeenteraad vaststellen van dit beleidsdocument waarin de volgende specifieke actiepunten zijn verwoord:
3. het opnemen van de bijgevoegde planregels (zie Bijlage 1) en het overnemen van de beleidskaart op de verbeelding van het desbetreffende bestemmingsplan bij het vaststellen van nieuwe bestemmingsplannen, alsmede het opnemen van de bijgevoegde planregels (zie bijlage 1) en het overnemen van de beleidskaart op de verbeelding van de desbetreffende beheersverordening bij het vaststellen van nieuwe beheersverordeningen;
4. het uitoefenen van de rol als bevoegd gezag van de gemeente ter zake van de archeologie; in het bijzonder betreft het dan het toetsen van het archeologisch belang in het kader van de omgevingsvergunning. De gemeente Maasdriel wordt hierbij ondersteund door de regioarcheoloog van Regio Rivierenland;
5. daar waar mogelijk en wenselijk het toepassen van de gemeentelijke archeologisch zorgplicht zoals verwoord in de hoofdstukken 4, 5, 6 en 7.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

Literatuur

- Anema, K.** 1997. *Archeologisch erfgoed goed beheerd: behoud, inrichting en beheer* in het landelijk gebied. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Stichting RAAP/DLG/Sdu uitgevers, Den Haag.
- Centraal College van Deskundigen Archeologie**, 2005. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1*. Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.
- Deeben, J.H.C. (red)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, derde generatie. *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 155. RACM, Amersfoort.
- Erfgoed Nederland, RACM & VOiA**, 2007. *In kort bestek: de Wet op de archeologische monumentenzorg*. Erfgoed Nederland/RACM/VOiA, Amsterdam.
- Gelders Genootschap & ETC Adviesgroep**, 2009. *De Gelderse Identiteitsfabriek*. In opdracht van de provincie Gelderland. Uitgave van: Overburen.
- Gemeente Maasdriel**, 2011. *Structuurvisie en plan-MER*. Opgesteld door Croonen Adviseurs in opdracht van de gemeente Maasdriel, december 2011.
- Gemeente Maasdriel**, 2008. *Visie Maasdriel 2020+, lange termijn visie op ontwikkeling en inrichting Maasdriel*. Van Spaendock Management Consultants in opdracht van de gemeente Maasdriel, juli 2008.
- Gemeente Maasdriel**, 2011. *Structuurvisie Ruimte voor MAASdriel*. Vastgesteld 30 juni 2011.
- Gemeente Maasdriel**, 2013. *Samenwerkingsovereenkomst herstructurering glastuinbouw- en paddenstoelenteelt Bommelerwaard*. Op 8 januari 2013 voorontwerp vastgesteld.
- Gemeente Zaltbommel**, 2011. *Cultuurhistorie in de gemeente Zaltbommel? Een prachtige kans; beleidsnota cultuurhistorie gemeente Zaltbommel*. Op 7 juli 2011 vastgesteld in de gemeenteraad.
- Gemeente Zaltbommel & Gemeente Maasdriel, Provincie Gelderland**, 2003a. *Landschapsplan Bommelerwaard. Deel 1 Landschapsvisie*. Vista Landschap and urban design/Novioconsult, Amsterdam/Nijmegen.
- Gemeente Zaltbommel & Gemeente Maasdriel, Provincie Gelderland**, 2003b. *Landschapsplan Bommelerwaard. Deel 2 Uitvoeringsprogramma*. Vista Landschap and urban design/Novioconsult, Amsterdam/Nijmegen.
- Gemeente Zaltbommel & Gemeente Maasdriel, Waterschap Rivierenland**, 2007a. *Waterplan Bommelerwaard. Ruimte voor water, water voor ruimtelijke kwaliteit*. Gemeente Zaltbommel/gemeente Maasdriel/Waterschap Rivierenland. Zaltbommel. Rapportage opgesteld door het bureau DHV, Auteur Evert de Lange, 5 maart 2007.
- Ministerie van OCenW**, 1988. *Monumentenwet 1988*. Ministerie van OCenW, Den Haag.
- Ministerie van OCenW**, 2004. *Kunst van Leven: cultuurnota 2009-2012*. Ministerie van OCenW, Den Haag.
- Ministerie van OCenW**, 2004. *Meer dan kwaliteit, een nieuwe visie op cultuurbeleid*. Brief van Staatssecretaris OCW aan de Tweede Kamer, d.d. 10-06-2011
- Ministerie van OCenW**, 2006. *Wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de Archeologische Monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta*. Ministerie OCenW, Eerste Kamer, vergaderjaar 2005-2006. Den Haag.

- Ministerie van OCenW**, 2009. *Brief Minister Plasterk met zijn visie op de Modernisering van de Monumentenzorg (MoMo)*. Brief aan Tweede Kamer d.d. 28 september, 2009.
- Ministerie van OCenW**, 2008a. *Wijziging regeling Archeologische monumentenzorg, ministerie OC&W; 18 december 2007 WJZ-2007/36409 (8224)*. Ministerie van OCenW, Den Haag.
- Ministerie van OCenW**, 2008b. *Visie op de modernisering van de monumentenzorg Een lust, geen last*. Ministerie van OCenW, Den Haag.
- Ministerie van OCenW**, 2009a. Beleidsregel aanwijzing beschermde monumenten 5 januari 2009, nr. WJZ/82097 (8235), betreffende de bevoegdheid tot het aanwijzen van onroerende monumenten als beschermd monument, bedoeld in artikel 3 van de Monumentenwet 1988. *Staatscourant* 2009 nr. 169, 5 januari 2009.
- Ministerie van OCenW**, 2009b. *Adviesnotitie met rapporten "Evaluatie cultuurhistorie in gemeentelijke ruimtelijke plannen" en "Bescherming bouwhistorische waarden", gericht aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, 9 maart 2009, nr. DCE/107343*. Ministerie van OCenW, Den Haag
- Ministerie van OCenW**, 2012. *Brief van Staatssecretaris Zijlstra (OCW) aan de Tweede Kamer met zijn reactie op het rapport 'Ruimte voor Archeologie' van RIGO Research en Advies. 7 februari 2012*.
- Ministeries van OCenW, LNV, VROM & VenW**, 1999. *Belvedere: beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting*. Ministeries van OCenW, LNV, VROM & VenW, Den Haag.
- Ministerie van OCW**, 2011. *Kiezen voor Karakter, Visie Erfgoed en Ruimte*. Rijksnota van Staatssecretaris OCW en Minister I&M; 15 juni 2011 aangeboden een Eerste Kamer.
- Ministeries van VROM, LNV, VenW & EZ**, 2006. *Nota Ruimte: ruimte voor ontwikkeling*. Ministerie van VROM, LNV, VenW & EZ, Den Haag.
- Ministerie van VROM**, 2007. *De nieuwe Wro geeft ruimte*. Ministerie van VROM, Den Haag.
- Ministeries van WVC & BZ**, 1992. *Europees verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed*. Europese Commissie, Valletta. Den Haag.
- Nationaal Groenfonds & Nationaal Restauratiefonds**, 2006. *Investeren in Landschap. Van beleid naar financiële instrumentatie*. Nationaal Groenfonds/Nationaal Restauratiefonds, Hoevelaken.
- Projectbureau Belvedere, provincie Gelderland & Witteveen + Bos**, 2004. *Economische waardering van cultuurhistorie. Case study Tieler- en Culemborgerwaard*. Witteveen + Bos, Rotterdam.
- Projectbureau Belvedere**, 2005a. *Landschappen met toekomstwaarde. Cultuurhistorische karakteristiek van de nationale landschappen*. Projectbureau Belvedere, Utrecht.
- Projectbureau Belvedere**, 2005b. *Belvedere revisited: bouwstenen voor uitvoerings- en handelingskracht*. Projectbureau Belvedere, Utrecht.
- Provincie Gelderland**, 2012. *Nota Cultuur en Erfgoed 2013-2016, Hoofdlijnen van het huidige cultuurbeleid van provincie Gelderland*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland**, 2001. *Vanuit een inzichtelijk verleden: archeologie in Gelderland in het kader van het cultuurhistorisch beleid Belvoir, tot en met 2004: uitvoeringsnota archeologie Provincie Gelderland*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland**, 2004a. *Cultuurhistorische waardenkaart Gelderland (CHW-Gelderland)*. Provincie Gelderland, Arnhem (digitaal bestand).
- Provincie Gelderland**, 2004b. *Streekplan Gelderland 2005: kansen voor de regio's*. Provincie Gelderland, Arnhem.

- Provincie Gelderland**, 2005a. *Belvoir2, deel I: steeds opnieuw schitteren: het provinciaal cultuurhistorisch beleid, uitvoeringsperiode 2005-2008*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland**, 2005b. *Belvoir2, deel II: gebiedsgewijs: cultuurhistorische beleidskaart en gebiedsprogramma's: uitwerking en toelichting van het provinciaal cultuurhistorisch beleid, uitvoeringsperiode 2005-2008*. Provincie Gelderland, Arnhem..
- Provincie Gelderland**, 2007. *Streekplanuitwerking Nationale Landschappen*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland**, 2008c. *Meer Verbindingen. Cultuurbeleid Provincie Gelderland 2009-2012*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland**, 2008d. *Actieplan Ruimtelijke Kwaliteit 2008 – 2011. MOOI GELDERLAND! Gedeeld bouwmeesterschap*. Provincie Gelderland
- Provincie Gelderland**, 2009a. *Belvoir3, deel : steeds opnieuw schitteren: het provinciaal cultuurhistorisch beleid, uitvoeringsperiode 2005-2008*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland**, 2009b. *De verdieping. Achtergronddocument Provinciaal beleidskader archeologie. Interimkader 2009-2012*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland & Waterschap Rivierenland**, 2009d. *Aan de Wieg van het Waterschap. Inventarisatie van dijken, kaden en watergangen in het Gelderse rivierengebied. Ontwerphandreikingen voor wateropgaven (april 2009)*. Provincie Gelderland, Arnhem. (Studie is verricht door Robbert de Koning, landschapsarchitect en Ferdinand van Hemmen, landschapshistoricus; Alterra Wageningen.)
- RIGO Research en Advies**: 'Ruimte voor archeologie, themaveldrapportages evaluatie Wamz (2011), opdrachtgever: Ministerie van OCenW; Auteurs: Geurt Keers, Hans van der Reijden, Hans van Rossum; Uitgave juli 2011, *Rapportnummer P18090*.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden**, 2007. Wet van 21 december 2006 tot wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta (Wet op de archeologische monumentenzorg). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2007*, nr. 42. De Nederlandse Regering/Staatsdrukkerij en Uitgeverij (Sdu), Den Haag.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden**, 2007. Besluit archeologische monumentenzorg: besluit van 9 augustus 2007, houdende regels ter uitvoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg en enkele technische wijzigingen van het Besluit indieningsvereisten aanvraag bouwvergunning. *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2007*, nr. 292. De Nederlandse Regering/Staatsdrukkerij en Uitgeverij (Sdu), Den Haag.
- Stuurgroep Nationaal Project Nieuwe Hollandse Waterlinie**, 2004. *Panorama Krayenhof: linieperspectief*. Projectbureau Nationaal Project Nieuwe Hollandse Waterlinie, Utrecht.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal**, 2003-2004. *Memorie van toelichting, nr. 3 vergaderjaar 2003-2004, 29 259: wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta (Wet op de archeologische monumentenzorg)*. Uitgave Tweede Kamer der Staten-Generaal, Den Haag.
- Willemse, N.W. & drs. H.F.A. Haarhuis**, 2008. Provinciale archeologiebalans Gelderland 1996-2006. *RAAP-rapport 1707*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

Zoetbrood, P.A.M e.a. (red.), 2006: Uit balans: wordingsgeschiedenis en analyse van het bestand van wettelijk beschermde archeologische monumenten. Amersfoort. *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 122. RACM, Amersfoort.

Geraadpleegde websites (o.a.)

- www.cultureelerfgoed.nl
- www.regiorivierenland.nl
- www.sikb.nl
- www.wetten.overheid.nl
- www.maasdriel.nl
- www.gelderland.nl
- www.zaltbommel.nl

Gebruikte afkortingen

AMK	Archeologische Monumenten Kaart
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AMZ	Archeologische Monumenten Zorg
ARCHIS	Archeologisch informatiesysteem
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWN	Archeologische Werkgemeenschap Nederland
BZ	(Ministerie van) Binnenlandse Zaken
CHB	Cultuur Historische Beleidskaart
CHW	Cultuur Historische Waardenkaart
EZ	(Ministerie van) Economische Zaken
Fte	Formatieruimte
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
I&M	(Ministerie van) Infrastructuur en Milieu
IPO	Inter Provinciaal Overleg
KICH	Kennis Infrastructuur Cultuur Historie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
LNV	Landbouw Natuur Voedselkwaliteit
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland
MER	(het) Milieu Effect Rapport
m.e.r.	Millieueffectrapportage
MoMo	Modernisering van de Monumentenzorg
-Mv	beneden maaiveld
NOaA	Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
OCenW	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
OCW	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PvE	Programma van Eisen
RBT	Regionaal Bureau voor het Toerisme
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
StER	Stimuleringsprogramma Economie Rivierenland
VenW	(Ministerie van) Verkeer en Waterstaat
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRoM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VVV	Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer
Wabo	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
Wamz	Wet op de archeologische monumentenzorg
Wro	(nieuwe) Wet ruimtelijke ordening
WVC	(Ministerie van) Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Verklarende woordenlijst

archeologie

Wetenschap die zich ten doel stelt om door middel van studie van de materiële nalatenschap inzicht te verwerven in alle facetten van menselijke samenlevingen in het verleden.

bodemarchief

Het geheel van overblijfselen dat informatie kan verschaffen over menselijk handelen in het verleden (de materiële nalatenschap), bewaard in en in bepaalde gevallen op de bodem (bijv. grafheuvel).

erosie

Verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water.

ex situ

Niet in of op zijn/haar oorspronkelijke positie.

in situ

Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeed, weggegooid of verloren.

klink

Maaiveldvaling van veen- en kleigronden als gevolg van ontwatering, oxidatie van organisch materiaal en krimp.

limes

Grens (meer in het bijzonder de noordgrens van het Romeinse Rijk).

meander

Min of meer regelmatige lusvormige rivierbocht (meanderen = zich bochtig door het landschap slingeren).

meandergordel

Afzettingen van een meanderende rivier.

nederzetting(-sterrein)

Woonplaats; de aard en samenstelling van het in het veld aangetroffen sporen en materiaal wordt geïnterpreteerd als resten van bewoning in het verleden.

rivierduin

Door uitstuiving uit een riviervlakte hierlangs ontstaan duin (in Nederland meestal Weichselien of Vroeg Holoceen van ouderdom).

Steentijd

Archeologische periode die zich kenmerkt door het gebruik van stenen werktuigen.

stroomgordel

Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).

woongrond

Vanouds bewoonde gronden die doorgaans op de hogere delen van stroomruggen liggen. Het zijn nederzettingsterreinen die veelal reeds in de IJzertijd bewoond werden en waar als gevolg van langdurige bewoning een onmiskenbare, donker gekleurde afval laag is gevormd.

Overzicht van figuren en bijlagen

Figuur 1. “Van het eertijds belangrijke, doch in het eerste kwart der 19e eeuw afgebroken Slot te Hedel is het omgrachte kasteelemplacement, waarop thans de R.K. Kerk staat, overgebleven” (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed; bron foto: Wikimedia).

Figuur 2. In de hoofdstad Valletta (Malta) werd in 1993 door landen aangesloten bij de Raad van Europa de Conventie ter bescherming van het Europese archeologische erfgoed ondertekend (bron foto: Wikipedia).

Figuur 3. Brochure van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten ter introductie van de in 2007 tot stand gekomen Wet op de Archeologische Monumentenzorg (bron foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Figuur 4. Archeologisch (voor-)onderzoek maakt straks ook deel uit van het ruimtelijke orderingsproces in Maasdriel (bron foto: gemeente Maasdriel).

Figuur 5. Proces van archeologisch onderzoek.

Figuur 6. De geadviseerde ondergrenzen voor Maasdriel (vierde en vijfde kolom) in vergelijking met alle Gelderse gemeenten (tweede kolom), de Monumentenwet 1988 (derde kolom) en in de gemeente Zaltbommel (zesde kolom).

Figuur 7. Luchtfoto van kasteel Ammersooijen. Het kasteel is een rijksmonument (bron foto: gemeente Maasdriel).

Figuur 8. Slot van Well of Huis van Malsen (bron foto: gemeente Maasdriel).

Figuur 9. Maasdriel kent ook veel cultuurhistorie. Hier enkele karakteristieke dijkwoningen (bron foto: gemeente Maasdriel).

Bijlage 1. Voorbeeldplanregels.

Bijlage 2. Beleid.

Bijlage 3. Wettelijk kader.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

Bijlage 1: Voorbeeldplanregels

In deze bijlage wordt een set van archeologische planregels opgenomen die de gemeente Maasdriel kan gebruiken bij het vaststellen van nieuwe bestemmingsplannen en beheersverordeningen.

Artikel X - Waarde-Archeologie 1

1. Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde-Archeologie 1 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor bescherming en veiligstelling van de op en/of in deze gronden voorkomende te verwachten archeologische waarden.

2. Bouwregels

2.1. Voorrangsregeling

Indien strijd ontstaat tussen het belang van de bescherming van de archeologische waarden als bedoeld in dit artikel en het bepaalde in de overige artikelen prevaleert de bestemming 'Waarde-Archeologie 1'.

2.2. Bouwen volgens de onderliggende bestemming

Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning, voor bouwwerken een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate zijn vastgesteld.

2.3. Voorwaarden aan de omgevingsvergunning voor bouwen

Alvorens de omgevingsvergunning voor het bouwen te verlenen, wint het bevoegd gezag advies in bij een archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

Indien uit het in lid 2.2 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de bouwvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

2.4. Het bepaalde in artikel 2.2 is niet van toepassing

- a. indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering;
- b. voor een bouwwerk waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 10 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 5 m².

3. Omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden

3.1. Omgevingsvergunning

- a. Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde-Archeologie 1 zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning verleend door het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. grondwerken, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, ophogen alsmede het vergraven, wegruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
 2. het verlagen en verhogen van het waterpeil;
 3. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard, waarbij stobben worden verwijderd;
 4. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 5. het aanleggen en verwijderen van verhardingen ten behoeve van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen;
 6. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen.
- b. De aanlegvergunning wordt verleend indien is gebleken dat de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal.
- c. De vergunning wordt niet verleend dan nadat de aanvrager een rapport heeft overgelegd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
- d. Voor zover de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden kunnen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal, kan de vergunning worden verleend, indien aan de vergunning één van de volgende voorschriften wordt verbonden:
 1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
 2. de verplichting tot het doen van opgravingen,
 3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.
- e. Voor de verlening van de omgevingsvergunning vraagt het bevoegd gezag advies aan de archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

3.2. Uitzondering verbod

Het verbod als bedoeld in artikel 3.1 is niet van toepassing:

- a. voor werken en werkzaamheden die de archeologische waarden niet onevenredig kunnen schaden, hetgeen mede op basis van archeologisch onderzoek dient te zijn aangetoond;
- b. wanneer de werken en werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- c. indien met de werken en werkzaamheden mag worden begonnen ten tijde van het van kracht worden van het plan;
- d. bij werken en werkzaamheden die onderdeel uitmaken van een archeologisch onderzoek of daarop gericht zijn;
- e. bij werken en werkzaamheden op en in gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- f. bij het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen of ontgronden is vereist;
- g. voor werken en werkzaamheden die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
- h. voor werken of werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerking-treding van het plan;
- i. voor werken en werkzaamheden waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 5 m².

4. Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de dubbelbestemming wijzigen door:

- a. voor een of meer bestemmingsvlakken de dubbelbestemming geheel of gedeeltelijk van de verbeelding te verwijderen, indien:
 1. uit nader archeologisch onderzoek is gebleken dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn;
 2. het op grond van nader archeologisch onderzoek niet meer noodzakelijk wordt geacht dat het bestemmingsplan ter plaatse in bescherming en veiligstelling van archeologische waarden voorziet.
- b. de onderlinge begrenzing tussen verschillende dubbelbestemmingen te verschuiven.

Artikel X - Waarde-Archeologie 2

1. Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde-Archeologie 2 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor bescherming en veiligstelling van de op en/of in deze gronden voorkomende te verwachten archeologische waarden.

2. Bouwregels

2.1. Voorrangsregeling

Indien strijd ontstaat tussen het belang van de bescherming van de archeologische waarden als bedoeld in dit artikel en het bepaalde in de overige artikelen prevaleert de bestemming 'Waarde-Archeologie 2'.

2.2. Bouwen volgens de onderliggende bestemming

Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning, voor bouwwerken een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate zijn vastgesteld.

2.3. Voorwaarden aan de omgevingsvergunning voor bouwen

Alvorens de omgevingsvergunning voor het bouwen te verlenen wint het bevoegd gezag advies in bij een archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

Indien uit het in lid 2.2 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de bouwvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

2.4. Het bepaalde in artikel 2.2 is niet van toepassing

- a. indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering;
- b. voor een bouwwerk waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 100 m².

3. Omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden

3.1. Omgevingsvergunning

- a. Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde-Archeologie 2 zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning verleend door het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. grondwerken, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, ophogen alsmede het vergraven, wegruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
 2. het verlagen en verhogen van het waterpeil;
 3. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard, waarbij stobben worden verwijderd;
 4. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 5. het aanleggen en verwijderen van verhardingen ten behoeve van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen;
 6. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen.
- b. De aanlegvergunning wordt verleend, indien is gebleken dat de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal.
- c. De vergunning wordt niet verleend dan nadat de aanvrager een rapport heeft overgelegd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
- d. Voor zover de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden kunnen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal, kan de vergunning worden verleend, indien aan de vergunning één van de volgende voorschriften wordt verbonden:
 1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
 2. de verplichting tot het doen van opgravingen,
 3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.
- e. Voor de verlening van de omgevingsvergunning vraagt het bevoegd gezag advies aan de archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

3.2. Uitzondering verbod

Het verbod als bedoeld in artikel 3.1. is niet van toepassing:

- a. voor werken en werkzaamheden die de archeologische waarden niet onevenredig kunnen schaden, hetgeen mede op basis van archeologisch onderzoek dient te zijn aangetoond;
- b. wanneer de werken en werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- c. indien met de werken en werkzaamheden mag worden begonnen ten tijde van het van kracht worden van het plan;

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

- d. bij werken en werkzaamheden die onderdeel uitmaken van een archeologisch onderzoek of daarop gericht zijn;
- e. bij werken en werkzaamheden op en in gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- f. bij het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen of ontgronden is vereist;
- g. voor werken en werkzaamheden die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
- h. voor werken of werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerking-treding van het plan;
- i. voor werken en werkzaamheden waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 100 m².

4. Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de dubbelbestemming wijzigen door:

- a. voor een of meer bestemmingsvlakken de dubbelbestemming geheel of gedeeltelijk van de verbeelding te verwijderen, indien:
 - 1. uit nader archeologisch onderzoek is gebleken dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn;
 - 2. het op grond van nader archeologisch onderzoek niet meer noodzakelijk wordt geacht dat het bestemmingsplan ter plaatse in bescherming en veiligstelling van archeologische waarden voorziet.
- b. de onderlinge begrenzing tussen verschillende dubbelbestemmingen te verschuiven.

Artikel X - Waarde-Archeologie 3

1. Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde-Archeologie 3 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor bescherming en veiligstelling van de op en/of in deze gronden voorkomende te verwachten archeologische waarden.

2. Bouwregels

2.1. Voorrangsregeling

Indien strijd ontstaat tussen het belang van de bescherming van de archeologische waarden als bedoeld in dit artikel en het bepaalde in de overige artikelen prevaleert de bestemming 'Waarde-Archeologie 3'.

2.2. Bouwen volgens de onderliggende bestemming

Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning, voor bouwwerken een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate zijn vastgesteld.

2.3. Voorwaarden aan de omgevingsvergunning voor bouwen

Alvorens de omgevingsvergunning voor het bouwen te verlenen wint het bevoegd gezag advies in bij een archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

Indien uit het in lid 2.2 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de bouwvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

2.4. Het bepaalde in artikel 2.2 is niet van toepassing:

- a. indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering;
- b. voor een bouwwerk waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 500 m².

3. Omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden

3.1. Omgevingsvergunning

- a. Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde-Archeologie 3 zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning verleend door het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. grondwerken, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, ophogen alsmede het vergraven, wegruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
 2. het verlagen en verhogen van het waterpeil;
 3. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard, waarbij stobben worden verwijderd;
 4. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 5. het aanleggen en verwijderen van verhardingen ten behoeve van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen;
 6. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen.
- b. De aanlegvergunning wordt verleend, indien is gebleken dat de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal.
- c. De vergunning wordt niet verleend dan nadat de aanvrager een rapport heeft overgelegd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
- d. Voor zover de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden kunnen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal, kan de vergunning worden verleend, indien aan de vergunning één van de volgende voorschriften wordt verbonden:
 1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
 2. de verplichting tot het doen van opgravingen,
 3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.
- e. Voor de verlening van de omgevingsvergunning vraagt het bevoegd gezag advies aan de archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

3.2. Uitzondering verbod

Het verbod als bedoeld in artikel 3.1. is niet van toepassing:

- a. voor werken en werkzaamheden die de archeologische waarden niet onevenredig kunnen schaden, hetgeen mede op basis van archeologisch onderzoek dient te zijn aangetoond;
- b. wanneer de werken en werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- c. indien met de werken en werkzaamheden mag worden begonnen ten tijde van het van kracht worden van het plan;

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

- d. bij werken en werkzaamheden die onderdeel uitmaken van een archeologisch onderzoek of daarop gericht zijn;
- e. bij werken en werkzaamheden op en in gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- f. bij het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen of ontgronden is vereist;
- g. voor werken en werkzaamheden die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
- h. voor werken of werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan;
- i. voor werken en werkzaamheden waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 500 m².

4. Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de dubbelbestemming wijzigen door:

- a. voor een of meer bestemmingsvlakken de dubbelbestemming geheel of gedeeltelijk van de verbeelding te verwijderen, indien:
 - 1. uit nader archeologisch onderzoek is gebleken dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn;
 - 2. het op grond van nader archeologisch onderzoek niet meer noodzakelijk wordt geacht dat het bestemmingsplan ter plaatse in bescherming en veiligstelling van archeologische waarden voorziet.
- b. de onderlinge begrenzing tussen verschillende dubbelbestemmingen te verschuiven.

Artikel X - Waarde-Archeologie 4

1. Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde-Archeologie 4 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor bescherming en veiligstelling van de op en/of in deze gronden voorkomende te verwachten archeologische waarden.

2. Bouwregels

2.1. Voorrangsregeling

Indien strijd ontstaat tussen het belang van de bescherming van de archeologische waarden als bedoeld in dit artikel en het bepaalde in de overige artikelen prevaleert de bestemming 'Waarde-Archeologie 4'.

2.2. Bouwen volgens de onderliggende bestemming

Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning, voor bouwwerken een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate zijn vastgesteld.

2.3. Voorwaarden aan de omgevingsvergunning voor bouwen

Alvorens de omgevingsvergunning voor het bouwen te verlenen wint het bevoegd gezag advies in bij een archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

Indien uit het in lid 2.2 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de bouwvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

2.4. Het bepaalde in artikel 2.2 is niet van toepassing:

- a. indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering;
- b. voor een bouwwerk waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 250 m².

3. Omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden

3.1. Omgevingsvergunning

- a. Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde-Archeologie 4 zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning verleend door het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. grondwerken, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, ophogen alsmede het vergraven, wegruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
 2. het verlagen en verhogen van het waterpeil;
 3. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard, waarbij stobben worden verwijderd;
 4. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 5. het aanleggen en verwijderen van verhardingen ten behoeve van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen;
 6. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen.
- b. De aanlegvergunning wordt verleend, indien is gebleken dat de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal.
- c. De vergunning wordt niet verleend dan nadat de aanvrager een rapport heeft overgelegd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
- d. Voor zover de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden kunnen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal, kan de vergunning worden verleend, indien aan de vergunning één van de volgende voorschriften wordt verbonden:
 1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
 2. de verplichting tot het doen van opgravingen,
 3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.
- e. Voor de verlening van de omgevingsvergunning vraagt het bevoegd gezag advies aan de archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

3.2. Uitzondering verbod

Het verbod als bedoeld in artikel 3.1. is niet van toepassing:

- a. voor werken en werkzaamheden die de archeologische waarden niet onevenredig kunnen schaden, hetgeen mede op basis van archeologisch onderzoek dient te zijn aangetoond;
- b. wanneer de werken en werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- c. indien met de werken en werkzaamheden mag worden begonnen ten tijde van het van kracht worden van het plan;

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

- d. bij werken en werkzaamheden die onderdeel uitmaken van een archeologisch onderzoek of daarop gericht zijn;
- e. bij werken en werkzaamheden op en in gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- f. bij het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen of ontgronden is vereist;
- g. voor werken en werkzaamheden die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
- h. voor werken of werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan;
- i. voor werken en werkzaamheden waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 250 m².

4. Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de dubbelbestemming wijzigen door:

- a. voor een of meer bestemmingsvlakken de dubbelbestemming geheel of gedeeltelijk van de verbeelding te verwijderen, indien:
 - 1. uit nader archeologisch onderzoek is gebleken dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn;
 - 2. het op grond van nader archeologisch onderzoek niet meer noodzakelijk wordt geacht dat het bestemmingsplan ter plaatse in bescherming en veiligstelling van archeologische waarden voorziet.
- b. de onderlinge begrenzing tussen verschillende dubbelbestemmingen te verschuiven.

Artikel X - Waarde-Archeologie 5

1. Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde-Archeologie 5 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor bescherming en veiligstelling van de op en/of in deze gronden voorkomende te verwachten archeologische waarden.

2. Bouwregels

2.1. Voorrangsregeling

Indien strijd ontstaat tussen het belang van de bescherming van de archeologische waarden als bedoeld in dit artikel en het bepaalde in de overige artikelen prevaleert de bestemming 'Waarde-Archeologie 5'.

2.2. Bouwen volgens de onderliggende bestemming

Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning, voor bouwwerken een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate zijn vastgesteld.

2.3. Voorwaarden aan de omgevingsvergunning voor bouwen

Alvorens de omgevingsvergunning voor het bouwen te verlenen wint het bevoegd gezag advies in bij een archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

Indien uit het in lid 2.2 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de bouwvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

2.4. Het bepaalde in artikel 2.2 is niet van toepassing:

- a. indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering;
- b. voor een bouwwerk waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 1.000 m².

3. Omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden

3.1. Omgevingsvergunning

- a. Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde – Archeologie 5 zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning verleend door het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. grondwerken, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, ophogen alsmede het vergraven, wegruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
 2. het verlagen en verhogen van het waterpeil;
 3. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard, waarbij stobben worden verwijderd;
 4. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 5. het aanleggen en verwijderen van verhardingen ten behoeve van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen;
 6. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen.
- b. De aanlegvergunning wordt verleend, indien is gebleken dat de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal.
- c. De vergunning wordt niet verleend dan nadat de aanvrager een rapport heeft overgelegd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
- d. Voor zover de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden kunnen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal, kan de vergunning worden verleend, indien aan de vergunning één van de volgende voorschriften wordt verbonden:
 1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
 2. de verplichting tot het doen van opgravingen,
 3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.
- e. Voor de verlening van de omgevingsvergunning vraagt het bevoegd gezag advies aan de archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

3.2. Uitzondering verbod

Het verbod als bedoeld in artikel 3.1. is niet van toepassing:

- a. voor werken en werkzaamheden die de archeologische waarden niet onevenredig kunnen schaden, hetgeen mede op basis van archeologisch onderzoek dient te zijn aangetoond;
- b. wanneer de werken en werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- c. indien met de werken en werkzaamheden mag worden begonnen ten tijde van het van kracht worden van het plan;

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

- d. bij werken en werkzaamheden die onderdeel uitmaken van een archeologisch onderzoek of daarop gericht zijn;
- e. bij werken en werkzaamheden op en in gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- f. bij het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen of ontgronden is vereist;
- g. voor werken en werkzaamheden die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
- h. voor werken of werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan;
- i. voor werken en werkzaamheden waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 1.000 m².

4. Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de dubbelbestemming wijzigen door:

- a. voor een of meer bestemmingsvlakken de dubbelbestemming geheel of gedeeltelijk van de verbeelding te verwijderen, indien:
 - 1. uit nader archeologisch onderzoek is gebleken dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn;
 - 2. het op grond van nader archeologisch onderzoek niet meer noodzakelijk wordt geacht dat het bestemmingsplan ter plaatse in bescherming en veiligstelling van archeologische waarden voorziet.
- b. de onderlinge begrenzing tussen verschillende dubbelbestemmingen te verschuiven.

Artikel X - Waarde-Archeologie 7

1. Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde - Archeologie 7 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor bescherming en veiligstelling van de op en/of in deze gronden voorkomende te verwachten archeologische waarden.

2. Bouwregels

2.1. Voorrangsregeling

Indien strijd ontstaat tussen het belang van de bescherming van de archeologische waarden als bedoeld in dit artikel en het bepaalde in de overige artikelen prevaleert de bestemming 'Waarde-Archeologie 7'.

2.2. Bouwen volgens de onderliggende bestemming

Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning, voor bouwwerken een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate zijn vastgesteld.

2.3. Voorwaarden aan de omgevingsvergunning voor bouwen

Alvorens de omgevingsvergunning voor het bouwen te verlenen wint het bevoegd gezag advies in bij een archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

Indien uit het in lid 2.2 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de bouwvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

2.4. Het bepaalde in artikel 2.2 is niet van toepassing:

- a. indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering;
- b. voor een bouwwerk waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 1.000 m².

3. Omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden

3.1. Omgevingsvergunning

- a. Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde – Archeologie 7 zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning verleend door het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. grondwerken, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, ophogen alsmede het vergraven, wegruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
 2. het verlagen en verhogen van het waterpeil;
 3. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard, waarbij stobben worden verwijderd;
 4. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 5. het aanleggen en verwijderen van verhardingen ten behoeve van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen;
 6. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen.
- b. De aanlegvergunning wordt verleend, indien is gebleken dat de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal.
- c. De vergunning wordt niet verleend dan nadat de aanvrager een rapport heeft overgelegd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
- d. Voor zover de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden kunnen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal, kan de vergunning worden verleend, indien aan de vergunning één van de volgende voorschriften wordt verbonden:
 1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
 2. de verplichting tot het doen van opgravingen,
 3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.
- d. Voor de verlening van de omgevingsvergunning vraagt het bevoegd gezag advies aan de archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

3.2. Uitzondering verbod

Het verbod als bedoeld in artikel 3.1. is niet van toepassing:

- a. voor werken en werkzaamheden die de archeologische waarden niet onevenredig kunnen schaden, hetgeen mede op basis van archeologisch onderzoek dient te zijn aangetoond;
- b. wanneer de werken en werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- c. indien met de werken en werkzaamheden mag worden begonnen ten tijde van het van kracht worden van het plan;

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

- d. bij werken en werkzaamheden die onderdeel uitmaken van een archeologisch onderzoek of daarop gericht zijn;
- e. bij werken en werkzaamheden op en in gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- f. bij het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen of ontgronden is vereist;
- g. voor werken en werkzaamheden die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
- h. voor werken of werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerking-treding van het plan;
- i. voor werken en werkzaamheden waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 1.000 m².

4. Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de dubbelbestemming wijzigen door:

- a. voor een of meer bestemmingsvlakken de dubbelbestemming geheel of gedeeltelijk van de verbeelding te verwijderen, indien:
 - 1. uit nader archeologisch onderzoek is gebleken dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn;
 - 2. het op grond van nader archeologisch onderzoek niet meer noodzakelijk wordt geacht dat het bestemmingsplan ter plaatse in bescherming en veiligstelling van archeologische waarden voorziet.
- b. de onderlinge begrenzing tussen verschillende dubbelbestemmingen te verschuiven.

Artikel X - Waarde-Archeologie 8

1. Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde - Archeologie 8 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor bescherming en veiligstelling van de op en/of in deze gronden voorkomende te verwachten archeologische waarden.

2. Bouwregels

2.1. Voorrangsregeling

Indien strijd ontstaat tussen het belang van de bescherming van de archeologische waarden als bedoeld in dit artikel en het bepaalde in de overige artikelen prevaleert de bestemming –Waarde-Archeologie 8'.

2.2. Bouwen volgens de onderliggende bestemming

Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning, voor bouwwerken een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate zijn vastgesteld.

2.3. Voorwaarden aan de omgevingsvergunning voor bouwen

Alvorens de omgevingsvergunning voor het bouwen te verlenen wint het bevoegd gezag advies in bij een archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

Indien uit het in lid 2.2 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de bouwvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

2.4. Het bepaalde in artikel 2.2 is niet van toepassing:

- a. indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering;
- b. voor een bouwwerk waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 5.000 m².

3. Omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden

3.1. Omgevingsvergunning

- a. Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde – Archeologie 8 zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning verleend door het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. grondwerken, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, ophogen alsmede het vergraven, wegruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
 2. het verlagen en verhogen van het waterpeil;
 3. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard, waarbij stobben worden verwijderd;
 4. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 5. het aanleggen en verwijderen van verhardingen ten behoeve van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen;
 6. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen.
- b. De aanlegvergunning wordt verleend, indien is gebleken dat de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal.
- c. De vergunning wordt niet verleend dan nadat de aanvrager een rapport heeft overgelegd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord, naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
- d. Voor zover de in sub a genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden kunnen leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal, kan de vergunning worden verleend, indien aan de vergunning één van de volgende voorschriften wordt verbonden:
 1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
 2. de verplichting tot het doen van opgravingen,
 3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.
- e. Voor de verlening van de omgevingsvergunning vraagt het bevoegd gezag advies aan de archeologische deskundige van de gemeente Maasdriel of een daarvoor in de plaats gestelde deskundige.

3.2. Uitzondering verbod

Het verbod als bedoeld in artikel 3.1. is niet van toepassing:

- a. voor werken en werkzaamheden die de archeologische waarden niet onevenredig kunnen schaden, hetgeen mede op basis van archeologisch onderzoek dient te zijn aangetoond;
- b. wanneer de werken en werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- c. indien met de werken en werkzaamheden mag worden begonnen ten tijde van het van kracht worden van het plan;

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

- d. bij werken en werkzaamheden die onderdeel uitmaken van een archeologisch onderzoek of daarop gericht zijn;
- e. bij werken en werkzaamheden op en in gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- f. bij het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen of ontgronden is vereist;
- g. voor werken en werkzaamheden die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
- h. voor werken of werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan;
- i. voor werken en werkzaamheden waarbij geen graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm noodzakelijk zijn of met een oppervlakte kleiner dan 5.000 m².

4. Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de dubbelbestemming wijzigen door:

- a. voor een of meer bestemmingsvlakken de dubbelbestemming geheel of gedeeltelijk van de verbeelding te verwijderen, indien:
 - 1. uit nader archeologisch onderzoek is gebleken dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn;
 - 2. het op grond van nader archeologisch onderzoek niet meer noodzakelijk wordt geacht dat het bestemmingsplan ter plaatse in bescherming en veiligstelling van archeologische waarden voorziet.
- b. de onderlinge begrenzing tussen verschillende dubbelbestemmingen te verschuiven.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

Bijlage 2: Beleid

In deze bijlage wordt, in aanvulling op de beleidsnota, een overzicht gegeven van enkele belangrijke beleidsdocumenten van het rijk en de provincie op het terrein van de archeologie, en in een bredere context de cultuurhistorie en het algemeen cultuurbeleid. Het geeft inzicht welke ambities, ontwikkelingen en kansen er bestaan op deze terreinen. Tenslotte geeft het ook nog een korte schets van enkele belangrijke gemeentelijke beleidsdocumenten en ontwikkelingen

2.1 Archeologisch en cultuurhistorisch beleid (rijk en provincie)

Rijksbeleid

In 2011 is in opdracht van Staatssecretaris Zijlstra (OCW) de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) geëvalueerd. Het evaluatieonderzoek is uitgevoerd door RIGO Research en Advies BV. De resultaten hiervan zijn opgesteld in het rapport 'Ruimte voor archeologie, themaveldrapportages evaluatie Wamz (2011).¹² In februari 2012 heeft de Staatssecretaris zijn reactie op de evaluatie naar de Tweede Kamer gestuurd.

Evaluatie Wamz

Zijn conclusie over de evaluatie is de volgende: *"Het doel van de wet is behoud van archeologisch erfgoed, waarbij behoud in situ (in de bodem) de voorkeur geniet boven opgraven (ex situ), zodat ook toekomstige generaties dit bodemarchief in zijn oorspronkelijke vorm kunnen raadplegen om nieuwe vragen over het verleden en haar culturele identiteit te beantwoorden. Ik onderschrijf de conclusie dat op basis van de huidige wetgeving een betere bescherming van de archeologische waarden, ons bodemarchief, mogelijk is gebleken. Dit resultaat is vooral te danken aan het feit dat in de ruimtelijke ordening steeds meer rekening wordt gehouden met archeologie, hetgeen leidt tot meer behoud van archeologische waarden in de grond en boven de grond. Daarnaast is het ook mogelijk gebleken invulling te geven aan behoud in situ. Deze doelstelling wordt voor een deel gerealiseerd door de financiële prikkel die uitgaat van het 'verstoorder-betaalt' principe. De verstoorder zal de kosten van een opgraving willen vermijden. Net zoals de Raad voor Cultuur, constateer ik dat er sinds de totstandkoming (1992) van het Verdrag van Malta en de inwerkingtreding van de Wamz, veel goeds tot stand is gebracht. Deze positieve resultaten ondersteunen mijn beleid om na het ondertekenen van het Verdrag van Malta de ingeslagen weg te vervolgen".*

De implementatie van de archeologische monumentenzorg is goed verlopen, maar nog niet afgerond. Het percentage behoud *in situ* bewaarde terreinen wordt door RIGO geschat op 20%. Ruim 47% van alle gemeenten heeft archeologiebeleid vastgesteld en er is sprake van een jaarlijkse toename. In de afgelopen jaren is binnen de archeologie veel vooruitgang geboekt als het gaat om kennis van de aanwezigheid van archeologische waarden. Uit de evaluatie blijkt echter dat deze kenniswinst nog onvoldoende rendeert doordat gemeenten archeologiebeleid vooral in bestemmingsplannen verankeren en niet in de meer dynamische waardenkaarten. Door het verwerken van de archeologische kenniswinst

¹² Rapport van RIGO Research en Advies, opdrachtgever: Ministerie van OCenW; Auteurs: Geurt Keers, Hans van der Reijden, Hans van Rossum; Uitgave juli 2011, Rapportnummer P18090.

in de waardenkaarten kunnen gemeenten beter rekening houden met de belangen van de archeologie én die van de verstoorder. Dit leidt vervolgens tot afname van archeologisch (voor)onderzoek en daarmee een afname van de uitgaven voor archeologie. Daarnaast is duidelijk geworden dat gemeenten niet altijd even bewust invulling geven aan hun verantwoordelijkheden en de ruimte die de wet biedt, bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van passende vrijstellingsnormen.

Nieuwe projecten Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Op basis van de evaluatie van de Wamz stelt de Staatssecretaris voor een aantal projecten te starten. Voor gemeentelijk beleid zijn de volgende relevante projecten te noemen:

- *Nieuwe archeologische kenniskaart.* Nieuwe inzichten uit archeologisch onderzoek en (historisch)landgebruik zullen leiden tot een nauwkeuriger verwachting waar sporen van menselijke bewoning wel en niet kunnen worden aangetroffen. Maar ook wordt inzichtelijk gemaakt wat gezien het landschap en de te verwachten resten de meest geschikte methoden en technieken zijn voor archeologisch onderzoek in een bepaalde regio. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zal bij het maken van deze nieuwe kaart nauw samenwerken met de archeologische advies- en opgravingbedrijven, provincies, gemeenten, maar ook met andere belanghebbenden zoals LTO Nederland. Mijn verwachting is dat deze nieuwe kenniskaart voor zowel verstoorders als gemeenten een bruikbaar instrument is. Voor gemeenten biedt deze nieuwe kenniskaart een helder uitgangspunt in haar belangenafweging en is het een aanvulling op de gemeentelijke waardekaarten. Maar ook voor de verstoorders wordt op transparante wijze duidelijk wat zij in bepaalde gebieden gehouden zijn wel of niet te doen.
- *Archeologie voor gemeenten.* De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed start het project 'Archeologie voor gemeenten' met als doel het vergroten van de gemeentelijke kennis met betrekking tot de afweging van het archeologisch belang binnen het ruimtelijk domein. Kennis en expertise op dit terrein zal worden verzameld en op passende wijze aan gemeenten worden aangeboden. Bij dit laatste kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het beschikbaar stellen van voorbeelden van goede beleidsplannen en waardekaarten. Zo kunnen gemeenten kennis nemen van de werkwijze van andere gemeenten, ook waar het gaat om de wijze waarop zij invulling geven aan de hen toegemeten beleidsruimte. Goede communicatie met burgers en het maatschappelijk veld bevordert het begrip voor de archeologie en ook hier kan kennisuitwisseling een rol spelen.
- *Top-sites.* De staatssecretaris geeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de opdracht het programma 'Top-sites' op te starten om kennis te genereren over duurzaam behoud en beheer van het bodemarchief in die gevallen waarin gekozen is voor behoud *in situ* en die onderhevig zijn aan erosie. Uit de evaluatie blijkt dat er op dit punt weinig kennis voorhanden is en dat nu archeologisch erfgoed ongezien verloren gaat zonder dat er sprake is van een ruimtelijke ordeningsopgave. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zal samen met de grondeigenaren voor een klein aantal bijzondere rijksbeschermden archeologische monumenten, de 'Top sites', maatregelen nemen. Enerzijds kan met deze maatregelen voorkomen worden dat de archeologische waarden van een aantal rijksbeschermden monumenten ongezien verloren gaan, anderzijds vormen deze maatregelen het uitgangspunt voor meer fundamenteel onderzoek naar sluipende degradatie en bijpassende maatregelen ter voorkoming hiervan. De kennis die hieruit voortvloeit, zal gedeeld worden met gemeenten. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zal naast het onderzoek naar passende maatregelen de Top-sites bewust onder de aandacht van het publiek te brengen.

LTO-pilot

Op dit moment wordt op initiatief van LTO-Nederland, mede gefinancierd door het ministerie van OCW, een pilot uitgevoerd in vier gemeenten om landbouwgronden waarbij de grond mogelijk reeds verstoord is, uit te kunnen zonderen van archeologische verplichtingen en de hiermee gepaard gaande kosten. De eerste participerende gemeenten zijn Neder Betuwe en Midden-Drenthe. De uitkomsten van deze pilot zijn medio 2013 te verwachten¹³.

Provinciaal beleid

Het afgelopen decennia heeft de provincie Gelderland drie cultuurhistorische beleidsnota uitgebracht: Belvoir 1 (2001-2004), Belvoir 2 (2005-2008) en Belvoir 3 (2009-2012). Met Belvoir 1 (2001-2004) "Begrijpen: behoud door ontwikkeling" is de omslag gerealiseerd van de traditionele monumentenzorg naar een actief en breed cultuurhistorisch beleid. Met Belvoir 2 (2005-2008) "Identificeren: identiteit van de Gelderse gebieden" is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak. Op basis van de CHW-Gelderland en de verspreiding van de cultuurhistorische waarden zijn in Belvoir 2 gebieden benoemd met een eigen identiteit en unieke cultuurhistorische identiteitsdragers (gebieds-DNA). Zo is de cultuurhistorische beleidskaart (CHB) van Gelderland ontstaan. Hierop komen tien verschillende regio's voor met de verschillende identiteitsdragers.¹⁴

Belvoir 3

Belvoir 3 (2009-2012) draagt de titel "Investeren in het verleden is werken aan de toekomst". Het gebiedsgerichte beleid uit Belvoir 3 is bedoeld om de identiteit van een gebied te ontwikkelen, te versterken of te herstellen. Per regio wordt de koers op middellange termijn (tot 2015) omschreven. Onder de programmathema's worden projecten genoemd die de provincie met voorrang uitgevoerd wil zien. De gemeente Maasdriel valt op basis van de CHB in de Regio Rivierengebied. Voor deze regio wordt in Belvoir 2 gestreefd naar het 'herkenbaar houden als gebied met een stapeling van historische lagen op de oeverwallen in contrast tot de leegheid van de kommen en als gebied van vechten tegen en werken met het water (Provincie Gelderland, 2005b: 32). Recent heeft de provincie Belvoir 3 laten evalueren.¹⁵

Projectideeën Regio Rivierengebied

Vanuit de identiteitsdragers heeft de provincie gekozen voor het stimuleren van projecten onder vier programmathema's: 1. Nieuwe Hollandse Waterlinie; 2. Steenfabrieken; 3. De Romeinse Limes en 4. Rivierenland Waterland. Voor de gemeente Maasdriel is met name thema 4 'Rivierenland Waterland' van belang. De uitwerking hiervan op regionaal niveau vindt plaats met Regio Rivierenland in de programma's Aantrekkelijk en Welvarend.¹⁶

¹³ De planning en opzet van dit project is te lezen in het projectplan: *Mag het een onsje minder zijn?* van de uitvoerende cultuurhistorische adviesbureaus A=M (Voorburg) en Buro de Brug (Amsterdam), 2012.

¹⁴ Provincie Gelderland, 2005b. Het gaat om de volgende regio's: 1. Veluwemassief; 2. Veluwezoom; 3. IJsselvallei; 4. Gelderse Vallei; 5. Randmerengebied; 6. Rivierengebied; 7. Wal van Nijmegen; 8. Achterhoek rond het natte midden; 9. Winterswijk Plateau; 10. Oude riviervlakte aan de Liemers.

¹⁵ Cultuurland Advies werd gevraagd een evaluatieonderzoek uit te voeren naar de uitwerking van Belvoir 3. Het evaluatieonderzoek richt zich op twee Belvoirgebieden (Winterswijk Plateau en de Veluwezoom), op het religieus erfgoed, op borging van kennis en kunde (de Gelderse Voet) en op de meerwaarde voor de kwaliteit van de leefomgeving.

¹⁶ Zie hiervoor ook: <http://www.regiorivierenland.nl/meta/search.html>

Behoud door ontwikkeling

Het adagium voor cultuurhistorie bij de provincie Gelderland blijft in Belvoir 3 '*behoud door ontwikkeling*': 'streven naar een ontwikkelingsgericht cultuurhistorisch beleid waarbij cultuurhistorische waarden als kernkwaliteiten een belangrijke impuls geven aan de kwaliteit van de leefomgeving' (Provincie Gelderland, 2005c: 23-24).

Met Belvoir 3 (2009)-2012) richt de provincie zich volledig op **de uitvoering** van het cultuurhistorisch beleid door middel van een actualisering van het cultuurhistorische beleidsprogramma, met als centrale doelstelling "het realiseren van betekenisvolle plekken en daarmee een duurzame leefomgeving".

In de kadernota zijn drie opgaven geformuleerd om de centrale doelstelling te realiseren:

- Realisatie van duurzaam functioneel gebruik van de cultuurhistorie (wat heeft de burger aan cultuurhistorie en wat kan hij er mee?). Gestreefd wordt naar een duurzame wijze van zorgen, borgen en genieten van de cultuurhistorie;
- Op basis van streefbeelden 2016 realisatie van gezamenlijke cultuurhistorische programma's en projecten (geactualiseerd cultuurhistorisch gebiedsprogramma);
- Realisatie van definitieve maatschappelijke verankering van cultuurhistorie en borging met behulp van vigerende regelgeving.

Bij Belvoir 3 zijn drie verdiepingsdocumenten (achtergronddocumenten) opgesteld, waarvan we de laatste hierna nog zullen toelichten:

- De Gelderse Voet (kwaliteitsbeleid) Het programma 'de Gelderse Voet' is het kennis-en-kunde-project (kwaliteitsbeleid) in de restauratiebouw;
- De Belvoergebieden, met geactualiseerde gebiedsbeschrijvingen;
- Het Provinciaal Beleidskader Archeologie.

Provinciaal archeologisch beleidskader, Interimkader 2009-2012

Het Provinciaal Beleidskader Archeologie is binnen Belvoir 3 als ontwerpplan vastgesteld. In dit ontwerpplan is omschreven wat van provinciaal archeologisch belang is (de Gelderse Parels) en wat de provinciale inzet is.

Het beleidskader zal als interimkader tot 2012 worden gehanteerd. In dit interim-beleidskader wordt Gelderland ingedeeld in drie soorten archeologische gebieden:

- A-gebieden: de Gelderse Parels (provinciaal belang);
- B-gebieden: de ruwe diamanten (potentieel provinciaal belang);
- C-gebieden: de overige gebieden van Gelderland.

A-gebieden: de Gelderse parels

Het grondgebied van Maasdriel valt niet binnen één van de door de provincie Gelderland aangewezen gebieden van archeologische bijzondere provinciale betekenis, de zogenaamde archeologische parels. Voor de Gelderse parels heeft de provincie ambities geformuleerd op het gebied van onderzoek, behoud door ontwikkeling en bescherming (Provincie Gelderland, 2009b: 4-6). Deze zijn dus niet van toepassing op de gemeente Maasdriel. De realisatie van deze ambities

wil de provincie door middel van programmatische samenwerking en pakketafspraken tot stand brengen. De gemeente Maasdriel valt onder de C-gebieden.

Op basis van het archeologische beleidskader van de provincie valt de gemeente Maasdriel in microregio 9: Rivierenland Bommelerwaard, inclusief Zaltbommel.

In microregio 9 is sprake van een bijzonder landschap dat nagenoeg nog intact is, zowel archeologisch als historisch geografisch. Belangrijk in dit gebied is het intacte landschap uit de Bronstijd dat verwacht wordt op de dieper gelegen stroomgordels. Daarnaast is sprake van een grote ensemblewaarde van vindplaatsen uit allerlei perioden, waarbij zelfs percelingsgreppels, akkeromwallingen en infrastructuur (*off-site*) worden verwacht. Vanaf de Middeleeuwen vervult Zaltbommel in deze regio een centrumfunctie. Kenmerk microregio 9: Intact gelaagd landschap met grote onverstoorde ensemblewaarde. Van belang om hier te vermelden is ook de nieuwe paragraaf archeologie van de provincie Gelderland met Kennisagenda. De kennisagenda geeft nieuwe sturing aan omgang met archeologie op provinciaal niveau.

Kennisagenda archeologie provincie Gelderland

Over de Kennisagenda archeologie Rivierengebied valt het volgende op te merken.

Het Gelders rivierengebied heeft een lange bewoningsgeschiedenis. Het gebied geldt al millennia als een aantrekkelijke woonomgeving. De bewoners van het gebied hebben in die lange periode hun sporen nagelaten. Met archeologisch onderzoek wordt de woonomgeving en het landschap van toen begrijpelijk voor de bewoners van nu. De talloze onderzoeken van de afgelopen jaren hebben gezorgd voor veel nieuwe informatie over het rivierengebied. Om inzicht te krijgen in die kennis en in de vragen die nog onbeantwoord zijn, heeft de provincie een archeologische kennisagenda samengesteld. De agenda bevat een overzicht van leidende tophema's die de komende beleidsperiode (2013-2016) meer aandacht in de regio zullen krijgen. Daarnaast zijn uit de analyse van het bestaande onderzoek enkele kennislacunes aan het licht gebracht. Ook deze thema's zullen de komende jaren meer aandacht krijgen bij het archeologisch onderzoek. De uitwerking dient vooral ook op lokaal niveau opgepakt te worden.

Topthema's Rivierengebied:

- Romeinse *Limes* in Gelderland;
- militair verleden vanaf de Middeleeuwen;
- rituele landschap;
- rivierenlandschap bron economische ontwikkeling.

Kennislacunes wetenschappelijk onderzoek :

- grafveldonderzoek;
- rituele plaatsen en heiligdommen;
- landschapsinrichting;
- infrastructuur (wegen, bruggen e.d.);
- locatiekeuze (rol van het water);
- vroege dorpsvorming en opkomst vroege steden;
- ingrepen in het landschap;
- interactie mens en natuur (veranderd landschap).

2.2 Algemeen cultuurbeleid (Rijk en provincie)

Rijksbeleid

Relevant voor het rijksbeleid inzake cultuurhistorie en ruimte is de rijksnotitie Kunst van Leven (Ministerie van OCenW, 2007), waarin de hoofdlijnen van het huidige cultuurbeleid zijn uiteengezet. Ook wordt in dezelfde rijksnotitie ingegaan op innovatie en e-cultuur zoals het behoud, beheer en digitale toegankelijkheid van het erfgoed en cultuurparticipatie.

Cultuurbeleid: Kunst van Leven (Ministerie van OCenW, 2007)

Het kabinetsbeleid is in deze notitie uitgewerkt langs de volgende thema's:

- **Excellentie:** begeleiding en ontwikkeling van (top)talent. Het gaat om doorstroommogelijkheden voor talent, om het ontwikkelen en toepassen van nieuwe inzichten, om deelname aan internationaal debat en reflectie. Het gaat echter ook om de versterking van de banden tussen de publieke omroep en de cultuursector.
- **Innovatie en e-cultuur:** meer samenhang en minder schotten tussen de verschillende sectoren om zo innovatie, experiment en vernieuwing van de grond te laten komen. Inzetten op de bijdrage die de publieke omroep kan leveren aan de cultuursector, met name door het gebruik van nieuwe media.
- **Participatie:** Bevorderen dat cultuur meer mensen bereikt. Via een 10-puntenplan cultuurparticipatie met aandacht voor educatie, amateurkunst, digitalisering en toegankelijkheid en het gratis openstellen van musea voor kinderen tot en met twaalf jaar.
- **Mooier Nederland:** Doel is met ambitieus architectuurbeleid en door modernisering van de monumentenzorg de culturele bijdrage aan een mooier Nederland te versterken.
- **Een sterke cultuursector:** een sector die stevig op eigen benen staat en verankerd is in de maatschappij, die zorgt voor goed bestuur en meer eigen inkomsten genereert.

Bij het thema Innovatie en e-cultuur komen onder meer het behoud, beheer en digitale toegankelijkheid van het erfgoed, en specifiek de archieven, aan bod. In onderstaande tekst wordt een en ander nader toegelicht.

Provinciaal cultuurbeleid

De provincie Gelderland heeft voor de jaren 2009-2012 het provinciale cultuurbeleid vastgelegd in de nota Meer verbindingen. Het provinciale beleid geeft aan cultuureducatie de hoogste prioriteit. Het beleid van Belvoir en Verbindingen moet goed op elkaar aansluiten, aldus deze nota.

Meer verbindingen (2009-2012)

In deze nota gaat het om de samenhang tussen het onroerende erfgoed (monument en landschap), het roerende erfgoed (in de musea) en het immateriële erfgoed (volkscultuur en streektaal). Projecten zijn gericht op de cultuurhistorisch waardevolle gebieden en op de ontwikkelingsgebieden.

Het bevorderen van samenwerking en samenhang in het erfgoedbeleid is en blijft een van de pijlers van het provinciale erfgoedbeleid. Het beleid van Meer verbindingen (cultuur) en Belvoir (cultuurhistorie) dat op de regio gericht is, biedt kansen voor projecten rond roerende en onroerende erfgoed (regionaal cultuurbeleid). Dergelijke projecten leggen een relatie tussen allerlei historische en

actuele ontwikkelingen ('behoud door ontwikkeling'). Het zal gaan om educatieve of toeristische projecten die de cultuurhistorische identiteit van de regio zichtbaar maken en versterken. Ook kunst in de openbare ruimte kan een bijdrage leveren. Bij de keuze van de projecten sluit de provincie aan bij de cultuurhistorische gebieden van Belvoir.

In het beleid van musea zal de komende jaren doorgedaan worden met het versterken van de kwaliteit op de terreinen 'publiekstaken' en 'behoud en beheer van de collectie' (Provincie Gelderland, 2008c: 17). Volkscultuur heeft, als onderdeel van de streekcultuur, een groot publieksbereik.¹⁷ Binnen het educatieve aanbod zal erfgoed blijvend aandacht krijgen. In het regionale cultuurbeleid is recreatie en toerisme een belangrijke bedrijfstak. Op het snijvlak van economie en cultuur wil de provincie cultuurhistorische projecten (laten) ontwikkelen (Provincie Gelderland, 2008c: 23-24). De provincie subsidieert vele culturele instellingen, organisaties en projecten in Gelderland, waaronder de ontwikkeling van het Pakhuis.

Cultuurbeleid 2013-2016

Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland hebben in mei 2012 het nieuwe cultuurbeleid voor de jaren 2013-2016 vastgesteld. De nadruk ligt op minder subsidie en meer investeren. Hierdoor komt de sector zelf meer aan zet. In de nieuwe aanpak werken de portefeuilles cultuur, erfgoed, economie, toerisme, gebiedsontwikkeling en ruimte en landschap samen, wat bijdraagt aan een levendig cultureel klimaat.

De provincie Gelderland kiest drie prioriteiten voor de komende vier jaar: herbestemming (1), het versterken van de vrijetijdseconomie (2) en landschap en erfgoed (3). Bij deze prioriteiten worden initiatieven van de sector gestimuleerd. Met gemeenten sluit de provincie Cultuur- en Erfgoedpacten. Hierin krijgt de samenwerking met gemeenten en het culturele veld in de regio verdere invulling. Door deze pacten zorgt de provincie ervoor dat de culturele instellingen ook in tijden van financiële krapte, toekomstbestendig zijn. Het versterken van de eigen verantwoordelijkheid staat hierbij centraal.

Cultuurbeleid is een provinciale kerntaak, omdat cultuur en erfgoed een wezenlijke bijdrage leveren aan de Gelderse samenleving. Het zijn bouwstenen voor ontwikkeling en bepalen mede de identiteit van de Gelderse regio's. Op basis van deze visie is het cultuurbeleid opgesteld. Inmiddels is, als uitvloeisel van dit nieuwe beleid, een uitvoeringsprogramma opgesteld. In 2014 legt de provincie Gelderland verantwoording af over de uitkomsten van dit nieuwe beleid.

Gelderse Identiteitsfabriek (Gelders Genootschap & ETC Adviesgroep, 2009)

Het idee van de Gelderse Identiteitsfabriek wordt ontwikkeld op initiatief van het Gelders Genootschap en in opdracht van de Provincie Gelderland.¹⁸ Binnen het concept van de Identiteitsfabriek worden zowel de landschapsgeschiedenis als het (materiaal en immaterieel) cultureel erfgoed van de streek door wetenschappers en mensen uit de streek in de schijnwerpers gezet. De grotere en kleinere verhalen van landschap en cultureel erfgoed worden met elkaar verbonden en gepresenteerd door het organiseren van culturele activiteiten voor veel verschillende doelgroepen. Een voorbeeld

¹⁷ Volkscultuur is het geheel van cultuuruitingen die als wezenlijk worden ervaren voor specifieke groepen, dit in relatie tot de traditie, het verleden en nationale, regionale of lokale identiteiten (definitie Nederlands Centrum voor Volkscultuur).

¹⁸ De Identiteitsfabriek als concept is oorspronkelijk ontwikkeld door de Amsterdamse hoogleraar Gerard Rooijackers voor de regio Zuidoost-Brabant.

van een dergelijke activiteit is het *Toponiemenfestival*, zoals dat in juni 2009 in het Nationaal Landschap Drentsche Aa werd georganiseerd. De zeven Nationale Landschappen in Gelderland lenen zich bij uitstek voor dergelijke activiteiten. Men kan daardoor zowel de ruimtelijke kwaliteit onder de aandacht brengen als de sociaal-culturele dimensie van het gebied ontdekken. Het gaat zogoeged om 'de verhalen achter en van het Nationale Landschap'.

Een Identiteitsfabriek kan een concrete plek zijn waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en kunnen meedoen aan culturele activiteiten, maar het kan ook een digitale omgeving of zelfs een metaforisch bedoeld begrip zijn voor een netwerk van samenwerkende partners, waarvan er één de regie voert (Gelders Genootschap & ETC Adviesgroep, 2009: 9).

Speciale aandacht binnen deze Identiteitsfabriek kan uitgaan naar de thema's erfgoedbeheer, geschiedschrijving, archivering en documentatiebeheer, aanleggen van een museale collectie, tentoonstelling houden, verzamelen van verhalen, ontwikkeling van imago's, ontdekken van betekenisvolle plekken, routes volgen, bewoners aan het woord, bijzondere persoonlijkheden en streekeconomie.

Kansen tussen de Dijken

Kansen tussen de Dijken (2006) is het resultaat van samenwerking tussen een elftal gemeenten uit Rivierenland, RBT Rivierenland en het Stimuleringsprogramma Economie Rivierenland (StER; Leisure Result, 2006). Het betreft een regionale toeristisch-recreatieve nota voor de periode 2007-2011, waarin zowel een situatieschets, een visie als een actieplan zijn vastgelegd. 'Kansen tussen de Dijken' heeft als doel het bevorderen van economische groei op het gebied van recreatie en toerisme in Rivierenland, passend bij de aard en schaal van het landschap, de kernen en de bevolking in Rivierenland. In de visie wordt onder meer genoemd het *professionaliseren en versterken van het aanbod cultuurtoerisme* (pag. 11). Het ontwikkelen van het cultuurtoeristische aanbod biedt mogelijkheden voor economische groei van de toeristisch-recreatieve sector. Daarbij dient niet alleen aandacht te worden besteed aan de dijken, maar ook aan de binnendijkse gebieden. Rivierenland kent veel cultuur(historie), maar door versnippering en gebrek aan professionalisering komt het cultuurtoeristisch product niet goed tot zijn recht. Door het besteden van aandacht aan (landschappelijk) cultuurhistorisch en cultureel erfgoed van het Rivierenland kan onder meer het landschap begrijpelijk worden gemaakt. Dit maakt het gebied extra aantrekkelijk voor bezøkende toeristen en recreanten en voor de eigen inwoners. Informatievoorziening voor de bezøkers is daarbij onontbeerlijk. Ook hier geldt dat een regionale – en wellicht een thematische – aanpak cruciaal is om de bestaande elementen met elkaar te verbinden.

2.3 Enkele gemeentelijke beleidsontwikkelingen

Visie Maasdriel 2020+ (2008)

Doel van de visie is richting te geven aan de lange termijnontwikkeling van de gemeente. Onder de lange termijn wordt verstaan het jaar 2020 en verder. De visie beoogt een voor de toekomst heldere profilering van de gemeente naar de eigen burgers en ondernemers. De visie maakt helder waar de gemeente voor staat, welke ontwikkeling zij ambieert en waarvoor de gemeente zich de komende jaren hard wil maken richting de eigen bevolking, ondernemers en andere voor de ontwikkeling van Maasdriel belangrijke partijen. De visie richt zich daarmee ook op de bij de ontwikkeling van de gemeente betrokken partijen, zoals de provincie, de buurgemeenten, kamer van koop-

handel, waterschap, landbouworganisaties, marktpartijen, woningstichtingen, onderwijs en vele anderen. De Visie noemt de kwaliteiten en waarden op die er aanwezig zijn en die kunnen worden benut. Maasdriel is een:

- woongemeente met unieke en gedifferentieerde woonmilieus gekoppeld aan kleine kernen met elk hun eigen identiteit en kwaliteit en goede mogelijkheden voor actieve ontspanning op het terrein van dagrecreatie en sport;
- werkgemeente met unieke werklandschappen voor de kleinere en startende ondernemer;
- agrarische gemeente met ontwikkelingsruimte voor land- en tuinbouw;
- groene en blauwe gemeente met unieke landschappen, waterfronten en ecologische en cultuurhistorische waarden.

Van belang is te constateren dat cultuurhistorie, dat wil zeggen dus ook de archeologie, een belangrijke kwaliteit is binnen de gemeente Maasdriel.

De 'Structuurvisie en plan-MER gemeente Maasdriel'

In oktober 2011 heeft de raad de 'Structuurvisie en plan-MER gemeente Maasdriel' vastgesteld. Deze structuurvisie is een actualisering van de StructuurvisiePlus Maasdriel 2004-2014 en is daarnaast de ruimtelijke vertaling van de 'Visie Maasdriel 2020+'.

De structuurvisie is een kaderstellend plan dat duidelijkheid geeft over de plannen en beleidsstukken die voor de gemeente Maasdriel van belang zijn. Het uiteindelijke ruimtelijke beleid van de gemeente Maasdriel wordt de komende jaren ingevuld door het uitvoeren en uitwerken van tientallen projecten. Hierbij gaat het om woningbouw (in alle segmenten en prijs categorieën), ontwikkeling van bedrijventerreinen en concentratiegebieden voor glastuinbouw en paddenstoelenteelt. Ook aan recreatieve initiatieven en landschap- en natuurontwikkeling wordt aandacht besteed.

Structuurvisie Ruimte voor MAASdriel

De projectstructuurvisie 'Ruimte voor MAASdriel' heeft betrekking op de rivierverruiming van de Maas waarbij het doorstroomprofiel en de waterberging worden verbeterd. Naast de rivierverruiming bestaat het project uit een bijhorende landschapsverbetering ten behoeve van de natuur en de recreatie, de realisatie van een waterfront in Kerkdriel met ruimte voor wonen en recreatie, en de winning en verwerking van delfstoffen (zand en klei) en een haven te Hedel.

Samenwerkingsovereenkomst herstructurering glastuinbouw- en paddenstoelenteelt Bommelerwaard

De provincie Gelderland, de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel en het waterschap Rivierenland hebben de *Samenwerkingsovereenkomst herstructurering glastuinbouw- en paddenstoelenteelt Bommelerwaard* ondertekend. Om de herstructurering planologisch mogelijk te maken, heeft de provincie met de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel afgesproken een inpassingsplan op te stellen. Op 8 januari 2013 is het voorontwerp-inpassingsplan door Gedeputeerde Staten vastgesteld.

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

WaalWeelde West

De gemeenten Maasdriel, Zaltbommel, Neerijnen en Lingewaal werken samen met de provincie Gelderland en andere partners aan de structuurvisie WaalWeelde West. In deze structuurvisie leggen zij vast hoe zij vinden dat het gebied van WaalWeelde West er in de toekomst uit moet zien. In de huidige fase worden de eerste schetsen (alternatieven) onderzocht. In 2013-2014 is er een formele inspraakprocedure. In 2014 besluiten de gemeenteraden en Provinciale Staten over de structuurvisie. Deze is dan richtinggevend voor toekomstige ontwikkelingen en bestemmingsplannen.

Bijlage 3: Wettelijk kader

Deze bijlage bevat een uitgebreide weergave van het wettelijke kader op het gebied van de archeologische monumentenzorg en de daaraan gepaarde rollen, taken en bevoegdheden van de verschillende overheden. Behalve het wettelijke monumentenkader is ook de Wet ruimtelijke ordening (Wro) van belang.

Monumentenwet 1988

De Monumentenwet regelt de wettelijke bescherming van gebouwde, archeologische en cultuurhistorische monumenten.¹⁹ De Monumentenwet heeft niet alleen betrekking op gebouwen en objecten, maar ook op stads- en dorpsgezichten en archeologische monumenten boven en onder water. In de Monumentenwet is geregeld hoe monumenten aangewezen kunnen worden als beschermd monument.

Nederland heeft ruim 52.000 gebouwde rijksmonumenten geregistreerd in het Monumentenregister. Dat aantal bestaat uit 33.000 woonhuizen, 6.500 boerderijen, bijna 4.000 kerken en kerkonderdelen, ruim 1.400 openbare gebouwen, 1.250 molens en bijna 1.000 kastelen en buitenplaatsen. De overige behoren tot de categorie verdedigingswerken, liefdadige en horeca-instellingen en losse objecten. Er zijn 1400 archeologische rijksmonumenten en 350 van rijkswege beschermde stads- en dorpsgezichten (www.cultureelerfgoed.nl).

Het verdrag van Malta

Het Europese verdrag betreffende de bescherming van het archeologische erfgoed is in 1992 tijdens de Conventie van Valletta (Malta) ondertekend door de ministers van Cultuur van de landen aangesloten bij de Raad van Europa (1992). Dit verdrag wordt het 'Verdrag van Malta' genoemd.²⁰ Op 26 februari 1998 is het verdrag door de Staten-Generaal bij rijkswet goedgekeurd. Inmiddels is het verdrag door 27 lidstaten geratificeerd.

Het verdrag van Malta heeft als doel archeologische waarden in Europa te beschermen als onvervangbaar onderdeel van het culturele erfgoed (artikel 1). Het accent ligt op het streven naar het behoud en beheer van archeologische waarden in de bodem en op het zoveel mogelijk beperken van (de noodzaak van) archeologische opgravingen (artikel 2).

Het verdrag bepaalt dat archeologische waarden voortaan expliciet als onvervangbaar onderdeel van het lokale, regionale en (inter)nationale cultureel erfgoed bij de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen moeten worden meegewogen en waar mogelijk moeten worden ontzien. Wanneer vervolgens bescherming en inpassing van archeologisch waardevolle terreinen niet mogelijk blijkt, zal

¹⁹ Onder monumenten wordt in de wet verstaan 'alle vóór tenminste vijftig jaar vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde' en 'terreinen welke van algemeen belang zijn wegens daar aanwezige zaken' (artikel 1b). Onder dat laatste artikel (artikel 1b) worden archeologische monumenten geschaard.

²⁰ De volledige tekst van het Verdrag van Malta is te lezen op www.cultureelerfgoed.nl en www.wetten.overheid.nl.

de historische informatie door verantwoord archeologisch onderzoek moeten worden veilig gesteld (behoud *ex situ*, opgraven). Om deze doelstelling te bereiken, moet het archeologische belang volledig erkend worden in planologische besluitvormingsprocessen (artikel 5).

Wanneer behoud niet mogelijk is en er dus archeologische waarden verstoord moeten worden, is de veroorzaker verantwoordelijk voor het vroegtijdig (laten) uitvoeren van archeologisch (voor) onderzoek en de financiering daarvan (artikel 6). Onderzoek moet worden uitgevoerd door deskundigen en worden afgesloten met een schriftelijke wetenschappelijke verslaglegging (artikel 7).

Een informatieplicht is vastgelegd in de vorm van verplichte uitwisseling van informatie en het actueel houden van een databank met archeologische gegevens (artikel 7 en 8). Het verdrag verplicht ook tot voorlichting aan het publiek en tot publiekgerichte ontsluiting van archeologische waarden om bij het publiek meer begrip te ontwikkelen voor het belang van het archeologische erfgoed (artikel 9).

De Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)

De invoering van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving heeft plaatsgevonden door de bestaande Monumentenwet 1988 en andere wetten gedeeltelijk te wijzigen en aan te vullen door middel van de (wijzigings)wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz).²¹ De wetswijziging is op 1 september 2007 in werking getreden.

De Monumentenwet behandelt de archeologische monumentenzorg in de huidige artikelen 38 tot en met 60. De belangrijkste wettelijke taken en bevoegdheden van Rijk, provincie en gemeenten worden hieronder toegelicht. De Monumentenwet is (tekstueel) aangepast (begripsbepalingen) aan de Wro.²²

Rijk: taken en bevoegdheden

Namens de Minister van OCW is de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van de Monumentenwet.²³ Daar waar monumentale, archeologische of cultuurlandschappelijke waarden van nationaal of internationaal belang in het geding zijn, neemt de Rijksdienst het initiatief voor het behoud, (wettelijke) bescherming, onderhoud en onderzoek van het erfgoed. Het Rijk zorgt ervoor dat het archeologische belang wordt betrokken in rijksprojecten (Rijk als initiatiefnemer). Het Rijk kan (als bevoegd gezag) bij vergunningverlening, in het kader van de Ontgrondingenwet en de Wet milieubeheer, verplichten tot het uitvoeren van archeologische onderzoek en rapporten opvragen. De minister van OCenW, en namens hem de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, heeft een wettelijke adviesrol in het kader van de m.e.r.

²¹ Voluit luidt de titel: 'Wet van 21 december 2006 tot wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta (Wet op de archeologische monumentenzorg/Wamz)'.

²² Voor de volledige en actuele wettekst, zie www.wetten.overheid.nl.

²³ Voor eerdere formulering van de uitgangspunten voor het archeologische rijksbeleid, zie ook: Ministerie van OCenW, 2000; Ministerie van OCenW & ROB, 1999; RACM, 2005.

Samengevat zijn de wettelijke rijksbevoegdheden/taken als volgt:

- Aanwijzing tot beschermd (archeologisch) rijksmonument (artikel 3, lid 1): de minister, en namens hem de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, wijst, al dan niet op verzoek van belanghebbenden, onroerende monumenten aan als beschermd monument.
- Vergunning tot wijziging, afbraak of verwijdering (artikel 11 e.v.): de minister (Rijksdienst) beslist over de aanvragen als het gaat om een archeologisch rijksmonument.
- Opgravingvergunning (artikel 45-48): de toetsing en vergunningverlening (opgravingvergunning) wordt vanaf 1 september 2007 uitgevoerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Een opgravingvergunning kan worden verleend aan een aanvrager die aantoonbaar bekwaam te zijn tot het doen van opgravingen (voor een overzicht van verstrekte opgravingvergunningen: zie www.cultureelerfgoed.nl). Er zijn voorschriften aan de vergunning verbonden en regels gesteld ten aanzien van de bekwaamheidseisen.
- Wetenschappelijk onderwijs (artikel 49): op verzoek van een universiteit kan de minister (Rijksdienst) beslissen dat een bepaalde opgraving door een universiteit wordt uitgevoerd.
- Depot voor scheepsarcheologische monumenten (artikel 51, lid 3): de minister (Rijksdienst) kan ten behoeve van de opslag van scheepsarcheologische monumenten die gevonden zijn bij opgravingen een of meer depots aanwijzen.
- Centraal archeologisch informatiesysteem (artikel 55): de minister (Rijksdienst) houdt een centraal archeologisch informatiesysteem in stand waarin in ieder geval worden opgenomen: de archeologische monumentenregisters zoals bedoeld in de artikelen 6 en 7 van de Monumentenwet; beslissingen over vergunningaanvragen (artikel 11, lid 2); besluiten over provinciale attentiegebieden (artikel 44 lid 1); opgravingrapporten (artikel 46, lid 4); aanvang van de opgraving (artikel 46, lid 1 en 2) en vondstmeldingen (artikel 53-54).
- Bijzondere bevoegdheden (artikel 56-57): de minister (Rijksdienst) kan werk stilleggen (artikel 56) en betreding van terreinen opleggen (gedoogplicht conform artikel 57).

Als nationaal kenniscentrum voor het archeologische, gebouwde en landschappelijke erfgoed levert de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed informatie, kennis en expertise. Belangrijke instrumenten (voor de gemeente) bij de archeologische monumentenzorg zijn:

- de archeologische monumentenkaart (AMK);
- de Indicatieve kaart van archeologische waarden (IKAW);
- de nationale database ARCHIS2, het archeologisch informatiesysteem (ARCHIS);
- de kennisinfrastructuur cultuurhistorie (KICH);
- de nationale onderzoeksagenda archeologie (NOaA).

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft in 2009 een eerste erfgoedbalans uitgebracht, die om de vier jaar wordt geactualiseerd. Een eerste archeologiebalans verscheen overigens al in 2002. De Erfgoedbalans is een monitorings-instrument waarmee inzicht wordt gegeven in de stand van zaken van het archeologische, gebouwde, landschappelijke en stedenbouwkundige erfgoed en de erfgoedzorg (www.cultureelerfgoed.nl).

Provincie: taken en bevoegdheden

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wamz is de provincie is bevoegd gezag bij provinciale vergunningverlening en moet als gevolg daarvan het archeologische belang toetsen en meewegen. De provincie kan vanuit deze bevoegdheid verplichten tot archeologisch onderzoek en rapporten opvragen.²⁴

De **provinciale taken en bevoegdheden** zijn, naast de toetsing van provinciale vergunningen:

- **Attentiegebieden (artikel 44):** de provincie heeft de bevoegdheid om archeologische attentiegebieden aan te wijzen. Attentiegebieden zijn gebieden die archeologisch waardevol zijn of naar verwachting archeologisch waardevol zijn, maar die vanuit het oogpunt van de archeologische monumentenzorg binnen bestaande bestemmingsplannen onvoldoende worden beschermd. Provinciale Staten hebben de bevoegdheid deze archeologische attentiegebieden aan te wijzen. Op de voorbereiding van een dergelijk besluit tot aanwijzing is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Provinciale Staten houden bij de vaststelling of de herziening van een structuurvisie als bedoeld in artikel 2.2 van de Wet ruimtelijke ordening rekening met aangewezen archeologische attentiegebieden. De gemeenteraad stelt binnen een door Provinciale Staten te stellen termijn in verband met een aangewezen archeologisch attentiegebied een bestemmingsplan vast.
- **Depot (artikel 51):** de provincie is verantwoordelijk voor de instandhouding van een depot (ook wel: provinciaal bodemdepot genoemd) en kan bij algemene maatregel van bestuur eisen stellen voor een verantwoorde en toegankelijke opslag. De provincie kan op verzoek van een gemeente een gemeentelijk depot aanwijzen.

Gemeente: taken en bevoegdheden

De artikelen 38 tot en met 43 van de Monumentenwet geven de belangrijkste instrumenten die de gemeente in relatie tot de archeologische monumentenzorg ten dienste staan. Het centrale juridische beleidsinstrument in het archeologiebestel is het bestemmingsplan.

²⁴ Meestal is de provincie het bevoegd gezag bij het verlenen van ontgrondingsvergunningen.

De gemeentelijke taken en bevoegdheden zijn:

- Beschermd stads- of dorpsgezicht & sloopvergunning (artikel 36). In beschermd stads- of dorpsgezichten is het verboden een bouwwerk geheel of gedeeltelijk af te breken zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van Burgemeester en Wethouders (sloopvergunning). Paragraaf 3.4.2 van de Wet ruimtelijke ordening is op deze vergunning van toepassing. Burgemeester en Wethouders kunnen de aanvrager van een sloopvergunning als bedoeld in het eerste lid verplichten een rapport over te leggen waarin de archeologische waarde van de bodem onder het af te breken bouwwerk naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders in voldoende mate is vastgesteld (artikel 37, lid 2) en kunnen aan een sloopvergunning als bedoeld in het eerste lid in het belang van de archeologische monumentenzorg voorschriften worden verbonden met betrekking tot de wijze van slopen.
- Verordening 'gemeentelijke regie en het formuleren van vrijstellingsbeleid' (artikel 38): de gemeenteraad kan in het belang van de archeologische monumentenzorg bij 'verordening' eisen stellen aan onderzoek in het kader van het doen van opgravingen.¹ Let wel, op basis van de gemeentewet kan de gemeente nu al een gemeentelijke verordening ter zake archeologie opstellen. De verordening is niet gebonden aan het ruimtelijke ordeningstraject/proces, maar mag niet in strijd zijn met het bestemmingsplan. De gemeente kan in het belang van de archeologische monumentenzorg bij verordening ook gevallen vaststellen waarin Burgemeester en Wethouders kunnen afzien van nader archeologisch onderzoek of het opleggen van daartoe strekkende verplichtingen. De gemeente kan hiermee vrijstellingsbeleid voeren.²
- Bestemmingsplan (artikel 38a): de gemeenteraad dient bij de vaststelling van een bestemmingsplan of een beheersverordening als bedoeld in artikel 3.1, specifiek artikel 3.38 van de Wro, bij de bestemming van gronden altijd rekening te houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische monumenten (lees: waarden).³ Deze bestemmingsplanverplichting brengt met zich mee dat de gemeente het kader moet stellen voor de archeologische monumentenzorg. Een bestemmingsplan is tevens verplicht bij aanwijzing van het zogenoemde 'provinciale attentiegebied' (artikel 44), een provinciale bevoegdheid uit de Monumentenwet.⁴

1 Eerste Kamer der Staten-Generaal (2006: 9): met punt a wordt beoogd gemeenten een instrument te geven om regie te voeren over archeologisch onderzoek dat in opdracht van de 'verstoorder' wordt uitgevoerd. In een verordening zou bijvoorbeeld het voorschrift opgenomen kunnen worden dat elk programma van elsen vooraf moet worden goedgekeurd door burgemeester en wethouders. Artikel 38, eerste lid, onder a, biedt gemeenten dus de mogelijkheid op lokaal niveau regels vast te stellen voor het archeologisch onderzoek.

2 Eerste Kamer der Staten-Generaal (2006: 9): beoogd wordt bij punt b dat de gemeente in de gelegenheid wordt gesteld om archeologisch vrijstellingsbeleid te formuleren. "Met de Wamz is al beoogd te voorkomen dat de zogenoemde kruimelgevallen onder de reikwijdte van dit wetsvoorstel vallen. De gemeentelijke vrijstelling zal wel altijd met archeologisch inhoudelijke (wetenschappelijke) redenen onderbouwd moeten worden en in het belang van de archeologische monumentenzorg moeten zijn. Gedacht kan worden aan projecten of voorkomende situaties waarin archeologische onderzoeken niet of nauwelijks zinvol zijn, waardoor het ambtelijke apparaat en de beschikbare budgetten niet zinvol kunnen worden aangewend."

3 Tweede Kamer der Staten-Generaal (2003-2004: 10): er is gekozen voor een 'geleidelijke ingroei' voor het inbedden van archeologie in bestemmingsplannen. Het gaat namelijk om opnieuw vast te stellen bestemmingsplannen. Wel bestaat de mogelijkheid om via een facetbestemmingsplan (paraplubestemmingsplan) specifieke beleidsonderwerpen zoals de archeologische monumentenzorg op planologische wijze te regelen.

4 Provinciale Staten kunnen gebieden die (naar verwachting) archeologisch waardevol zijn, aanwijzen als archeologische attentiegebieden. Provinciale staten houden bij het vaststellen of de herziening van een streekplan rekening met de aangewezen attentiegebieden (artikel 44). Ter bescherming van een aangewezen attentiegebied stelt de gemeenteraad binnen een door Provinciale Staten te stellen termijn een bestemmingsplan vast. Voor geldende plannen moet worden bepaald in hoeverre zij ten aanzien van de attentiegebieden als beschermend kunnen worden aangemerkt.

- Aanlegvergunning (artikel 39): bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg een aanlegvergunning, als bedoeld in artikel 3.3 onder a van de Wro, verplicht gesteld worden. Van de aanvrager van een aanlegvergunning kan geëist worden (als dat voor een goede beoordeling van de aanvraag nodig is) dat hij een rapport overlegt waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein voldoende is vastgesteld. Vervolgens kunnen aan de aanvrager aanvullende eisen ten aanzien van technische en bouwkundige maatregelen worden gesteld om de archeologie te behouden. De aanvrager kan verplicht worden tot het doen van opgravingen of kan verplicht worden de bodemverstorende activiteiten te laten plaatsvinden onder begeleiding van een archeoloog.
- Bouwvergunning (artikel 40): bij het aanvragen van een bouwvergunning ex artikel 44 eerste lid van de Woningwet kan in het belang van de archeologische monumentenzorg een rapport verlangd worden⁵ en kunnen eveneens aanvullende voorschriften opgelegd worden.
- Vrijstellingsbesluit (artikel 41): bij het aanvragen van een vrijstellingsbesluit van een bestemmingsplan, als bedoeld in de artikelen 3.22 of 3.23 van de Wro of van een projectbesluit als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, onder f, kan in het belang van de archeologische monumentenzorg een rapport worden verlangd, waarin de archeologische waarde van het terrein dat volgens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van burgemeester en wethouders, in voldoende mate is vastgesteld. Ook kunnen er aanvullende voorschriften worden opgelegd.
- Oppervlakte onderzoeksverplichting (artikel 41a): de gemeenteraad kan initiatiefnemers van projecten die kleiner zijn dan 100 m² in principe niet belasten met een archeologische onderzoeksverplichting (d.w.z. dat de artikelen 39, 40 en 41 niet van toepassing zijn op projecten met een oppervlakte kleiner dan 100 m²). De gemeenteraad beschikt echter over de mogelijkheid om deze onderzoeksgrens in zowel opwaartse als in neerwaartse zin bij te stellen (Eerste Kamer der Staten-Generaal, 2006: 12). Op deze wijze is maatwerk mogelijk, bijvoorbeeld in de historische kernen van de gemeente of bij terreinen met bekende archeologische waarden zoals AMK-terreinen. De gemeente kan in de toelichting en in de voorschriften van een bestemmingsplan aangeven dat een meer beperkte of juist een ruimere vrijstelling geldt. Overigens blijkt uit de toelichting op het amendement waarbij dit artikel is geïntroduceerd dat de hiervoor bedoelde afwijkingsbevoegdheid is geclausuleerd. Het moet gaan om bodemverstoringen op huis-, tuin- en keukenniveau. Grootschalige projecten mogen niet op basis van artikel 41a worden vrijgesteld. De gemeente zal de beslissing om de vrijstelling naar boven of beneden bij te stellen moeten nemen op basis van een zorgvuldige (archeologisch inhoudelijke) afweging. De provincie kan een gemeente daarop aanspreken door een zogenoemde aanwijzing.
- Schadevergoeding (artikel 42): voor zover blijkt dat de aanvrager van een sloopvergunning (als bedoeld in artikel 37, eerste lid, van een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3, onder a, van de Wro), een ontheffing (als bedoeld in de artikelen 3.6, eerste lid, onder c, 3.22 of 3.23 van de Wro) of een projectbesluit (als bedoeld artikel 1.1, eerste lid, onder f, van de Wro) of van een reguliere bouwvergunning (als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet) ten gevolge

⁵ De gemeente dient als bevoegd gezag bij vergunningverlening de onderzoeksrapporten inhoudelijk te beoordelen of er zorg voor te dragen dat dit gebeurt. Vervolgens dient de gemeente een zogenoemd selectiebesluit over de behoudenswaardigheid van de archeologische vindplaats te nemen. Verder kan het ten behoeve van de uitvoering van het archeologisch onderzoek noodzakelijk zijn dat eerst een Programma van Eisen wordt opgesteld. De gemeente dient deze door een senior-archeoloog conform de KNA te laten beoordelen.

van de weigering daarvan in het belang van de archeologische monumentenzorg of ten gevolge van voorschriften die in het belang van de archeologische monumentenzorg aan het desbetreffende besluit zijn verbonden, schade lijdt die redelijkerwijs niet of niet geheel te zijner laste behoort te blijven, kennen Burgemeester en Wethouders hem op zijn verzoek een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toe.

- Regels bij het rapport (artikel 43): bij of krachtens een AMvB kunnen regels opgesteld worden waaraan het rapport, zoals bedoeld in artikelen 39, 2e lid en artikelen 40 en 41 1e lid, dient te voldoen.
- Attentiegebieden (artikel 44): indien de provincie een attentiegebied aanwijst conform artikel 44, dan is de gemeente verplicht binnen een door Provinciale Staten vast te stellen termijn een bestemmingsplan vast te stellen.⁶

⁶ Provincie Gelderland (2008b: 9): de provincie Gelderland zal het middel van attentiegebieden gaan inzetten in de zogenoemde provinciale A-gebieden. Indien blijkt dat de verankering van de archeologische belangen binnen twee jaar niet tot concrete resultaten leidt, moeten de gemeenten binnen één jaar hun bestaande en nieuwe bestemmingsplannen archeologie-proof maken.

Veroorzakersprincipe

Met het 'veroorzakersprincipe' kunnen de kosten van archeologisch (voor)onderzoek verhaald worden op de verstoorder. In de memorie van toelichting van de Monumentenwet wordt nader ingegaan op het veroorzakersprincipe: wie de veroorzaker is, wat deze wel en niet betaalt en wat te doen in het geval van excessieve kosten.²⁵ In het geval van een toevalsvondst stelt de gemeente de behoudenswaardigheid vast. De initiatiefnemer hoeft niet de kosten te dragen die gemoeid zijn met een mogelijke exploratie van een dergelijke vondst. Van een toevalsvondst is sprake als de initiatiefnemer (lees: veroorzaker) aan al zijn wettelijke verplichtingen (onderzoeksplicht) heeft voldaan en er bij graafwerkzaamheden alsnog toevalsvondsten aan het licht komen. Dan heeft hij de wettelijke plicht de vondsten te melden bij de minister (artikel 53).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De ruimtelijke kwaliteit van Nederland staat volop in de belangstelling. Op 1 juli 2008 is de Wet ruimtelijke ordening (Wro) van kracht geworden. Ook initiatieven als Mooi Nederland en Agenda Landschap zetten in op het verbeteren en behouden van ruimtelijke kwaliteit. Binnen al deze

²⁵ Tweede Kamer de Staten-Generaal (2003-2004: 11-14): de vraag, wie als 'veroorzaker' moet worden aangemerkt, is afhankelijk van het wettelijk regime waaronder de bodemingreep valt. De initiatiefnemer die gehouden is de m.e.r. uit te voeren zal ook de cultuurhistorische component voor zijn rekening dienen te nemen. De initiatiefnemer financiert de m.e.r. zelf als ook de maatregelen die uit een oogpunt van milieubeheer noodzakelijk zijn. Daaronder dienen dus ook archeologische maatregelen te worden verstaan. In dit geval is de initiatiefnemer de veroorzaker. Niettemin kan het voorkomen, dat voor een bepaalde investering de voorafgaande kosten van archeologisch onderzoek bijzonder hoog zijn ten opzichte van de totale investeringslasten. In dergelijke gevallen kan sprake zijn van excessieve meerkosten die redelijkerwijze niet ten laste van de initiatiefnemer zouden moeten komen. Bij fors hoge meerkosten zou voorts de gemeente (als het gaat om de afgifte van bouw- en aanlegvergunningen) dan wel de provincie (als het gaat om de afgifte van de ontgrondingenvergunning) als vergunningverlenende instantie, of gemeente of provincie of rijk als bevoegd gezag bij m.e.r.-plichtige projecten, in beeld moeten komen om deze kosten te mitigeren. Deze overheidsorganen zijn immers verantwoordelijk voor de voorgeschreven maatregelen en daarmee voor het ontstaan van deze kosten. Als ook daarna sprake blijft van extreme kosten dient de gemeente of provincie in aanmerking te komen voor een rijksbijdrage. Deze bepaling is bedoeld als een vangnet. Allereerst en zo veel mogelijk dienen kosten voor rekening te komen van de veroorzaker en daarna voor rekening van de vergunningverlenende instantie. Als derde instantie kan het rijk tenslotte in het vizier komen om bij te dragen aan uitzonderlijke kosten.

initiatieven krijgt het belang van cultuurhistorie voor ruimtelijke ontwikkeling veel aandacht. Het betreft niet alleen welke kansen cultuurhistorie biedt, maar ook met welke instrumenten cultuurhistorie verankerd kan worden in het ruimtelijk beleid. Enerzijds gaat het daarbij om de vraag hoe cultuurhistorie kan worden beschermd en anderzijds hoe nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt.

Enkele belangrijke bevoegdheden op basis van de Wro

- gemeenten stellen één of meerdere structuurvisies op waarin zij de hoofdpunten van hun ruimtelijk beleid neerleggen en aangeven hoe zij verwachten het beleid uit te gaan voeren;
- gemeenten stellen voor het gehele grondgebied één of meerdere bestemmingsplannen vast;
- bestemmingsplannen hoeven niet langer te worden goedgekeurd door de provincie;
- voor gebieden waar geen ruimtelijke ontwikkelingen worden voorzien, kunnen gemeenten kiezen om een beheersverordening te maken in plaats van een bestemmingsplan;
- provincie en Rijk geven zo veel mogelijk van tevoren aan welke provinciale en nationale belangen doorwerken richting de gemeente;
- provincie en Rijk kunnen tijdens de bestemmingsplanprocedure zienswijzen indienen of een aanwijzing geven;
- gemeenten moeten eens in de tien jaar controleren of hun bestemmingsplannen en beheersverordeningen nog actueel zijn;
- om bepaalde projecten voortvarend aan te kunnen pakken, kan gebruik gemaakt worden van het projectbesluit;
- het projectbesluit moet gevolgd worden door aanpassing van het bestemmingsplan c.q. de beheersverordening (Brochure 'De nieuwe Wro geeft ruimte', maart 2007, VROM).

De mogelijkheid die de Wro biedt om cultuurhistorie te verankeren in het ruimtelijke beleid is de opname van cultuurhistorie in de structuurvisies van de provincies en het Rijk, zodat deze cultuurhistorische waarden en belangen ook terug (moeten) komen in de gemeentelijke structuurvisie.

De Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo)

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is per 1 oktober 2010 van kracht geworden. Deze wet brengt 25 bestaande vergunningstelsels voor werkzaamheden in de leefomgeving onder in één vergunningstelsel, dat van de omgevingsvergunning. Hierdoor hoeven burgers en bedrijven niet langer voor hetzelfde project meerdere vergunningen aan te vragen, maar kunnen ze volstaan met één omgevingsvergunning. Alle verschillende procedures zijn teruggebracht tot één vergunningproces en één set indieningsvereisten, maar de inhoudelijke toetsingskaders zijn hetzelfde gebleven.

Archeologische monumentenzorg

Het belang van de archeologische monumentenzorg wordt door middel van verschillende wettelijke instrumenten beschermd. Door aanwijzing van beschermde archeologische monumenten op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau en de daaraan gekoppelde vergunningstelsels. Voor beschermde **archeologische rijksmonumenten geldt de** archeologische monumentenvergunning.

ning op grond van de **Monumentenwet 1988** en voor provinciale en gemeentelijke archeologische monumenten de omgevingsvergunning op grond van artikel 2.2, lid 1, onder b, Wabo.

Verder heeft het bevoegd gezag met de Wabo de mogelijkheid om vanwege de archeologische monumentenzorg voorschriften te verbinden aan een omgevingsvergunning voor het afwijken van een bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit en het slopen in een beschermd stads- of dorpsgezicht. Hetzelfde geldt voor een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit of het uitvoeren van een werk of werkzaamheden, mits dat in het bestemmingsplan is bepaald (artikel 5.2 Besluit omgevingsrecht). Mogelijke voorschriften zijn bijvoorbeeld de verplichting tot:

- het treffen van technische maatregelen die behoud van de monumenten in de bodem (in situ) mogelijk maken;
- het doen van opgravingen; en
- het laten begeleiden van de activiteit die tot bodemverstoring leidt door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan bij die voorschriften te stellen kwalificaties.

Welke voorschriften aan de omgevingsvergunning worden verbonden, zal mede afhangen van het archeologisch rapport dat het bevoegd gezag van de aanvrager kan verlangen (artikelen 39 t/m 41 Monumentenwet 1988). In het rapport dient de archeologische waarde van het terrein dat zal worden verstoord naar het oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate te zijn vastgesteld.

De wijze waarop de gemeente Maasdriel de aanvragers van een omgevingsvergunning een archeologische onderzoeksplicht oplegt, is, uitgaande van het in deze nota voorgestelde beleid, vorm gegeven in de bij deze nota opgestelde voorbeeldplanregels (zie bijlage 1).

Beschermde archeologische rijksmonumenten

De vergunning voor beschermde archeologische rijksmonumenten is zoals gezegd niet geïntegreerd in de omgevingsvergunning. Deze blijft geregeld in de Monumentenwet 1988 (artikel 11 e.v.). De voorbereidingsprocedure voor de archeologische monumentenvergunning is nagenoeg gelijk aan de procedure vóór inwerkingtreding van de Wabo. Zo blijft de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van kracht, alsmede de van rechtswege verlening van de vergunning bij niet tijdig beslissen. Toch is met de Invoeringswet Wabo een aantal zaken veranderd:

- de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed toetst voortaan de aanvraag op volledigheid en volgt eventueel een procedure tot aanvulling van de aanvraag;
- de vergunning treedt in werking daags na afloop termijn voor indienen beroepschrift; beroep schort werking vergunning niet op. Opschorting alleen via voorlopige voorziening;
- de minister van OCW is verantwoordelijk voor toezicht en handhaving, maar dan mede op grond van de Wabo.

Afstemming omgevingsvergunning–archeologische monumentenvergunning

Een omgevingsvergunning met betrekking tot een bouw-, aanleg- of sloopactiviteit op of in een beschermd archeologisch rijksmonument treedt niet in werking voordat voor de voorgenomen

RAAP-RAPPORT 2502

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Maasdriel

Deel 2: 'Aantrekkelijk verleden tussen de rivieren': archeologiebeleid gemeente Maasdriel 2013-2016

werkzaamheden ook een archeologische monumentenvergunning op grond van artikel 11, lid 2, van de Monumentenwet 1988 in werking is getreden (artikel 6.2a Wabo). Dat is een vergunning voor het verstoren van een beschermd archeologisch rijksmonument. Deze afstemmingsregeling is nodig om te voorkomen dat de activiteiten waarvoor een omgevingsvergunning is verleend al worden uitgevoerd voordat toestemming is gegeven voor de verstoring van het beschermde archeologische rijksmonument. De archeologische monumentenvergunning zal in grote mate bepalend zijn voor de mogelijkheden met betrekking tot de omgevingsvergunning. Het is daarom belangrijk dat het bevoegd gezag de aanvrager van de omgevingsvergunning in een zo vroeg mogelijk stadium informeert over de samenloop en afstemming van de omgevingsvergunning met de monumentenvergunning. Het vooroverleg is daarvoor een geschikt moment.

